

Ofiary pokarmowe w świetle wybranych fragmentów Miszny¹

Streszczenie: Miszna stanowiąca istotę judaizmu rabinicznego, w przekazach ustnych od III w. p.n.e., a spisana pod koniec II w. n.e., opisuje kult ofiarny w Świątyni Jerozolimskiej przed jej zburzeniem przez Rzymian w 70 roku n.e. Przekaz Miszny precyzuje i wyjaśnia biblijne rytuały związane ze składaniem ofiar, wśród których poczesne miejsce zajmują ofiary krwawe (*zewachim*) oraz bezkrwawe, czyli ofiary pokarmowe (*menachot*). Miszna poświęca temu zagadnieniu dwa osobne traktaty: *Zewachim* (Ofiary krwawe) i *Menachot* (Ofiary pokarmowe). Pierwsze z nich zostały omówione w artykule tego samego autora zatytułowanym *Ofiary krwawe w świetle wybranych fragmentów Miszny* (StGd 53, 2023, 75-96). Celem tego artykułu jest przybliżenie polskiemu czytelnikowi problematyki związanej z ofiarami bezkrwawymi, które charakteryzowały się składaniem w Świątyni Jerozolimskiej produktów rolnych, takich jak zboże, mąka, oliwa, kadzidło, wino, a także plony pierwocin. Artykuł wskazuje główne aspekty sprawowanego kultu, obowiązujące rytuały i reguły nimi rządzące oraz związane z tym zagadnienia, z jakimi przyszło się zmierzyć w starożytności tannaitom, twórcom Miszny.

Słowa kluczowe: kult ofiarny, ofiary bezkrwawe, Miszna, judaizm rabiniczny

Food Offerings in the Light of Selected Fragments of the Mishnah

Abstract: The Mishnah, forming the essence of Rabbinic Judaism, transmitted orally from the 3rd century BCE and written down at the end of the 2nd century CE, describes the sacrificial worship in the Jerusalem Temple before its destruction by the Romans in 70 CE. The Mishnah's account clarifies and elaborates on biblical rituals related to offerings, with a prominent focus on both blood sacrifices (*zewachim*) and non-blood sacrifices, namely grain offerings (*menachot*). The Mishnah dedicates two separate tractates to this subject: *Zewachim* (Blood Sacrifices) and *Menachot* (Grain Offerings). The former has been discussed in an article by the same author titled *Blood Sacrifices in Light of Selected Passages from the Mishnah* (StGd 53, 2023, 75-96). The purpose of this article is to introduce Polish readers to the issues surrounding non-blood sacrifices, which involved the offering of agricultural products in the Jerusalem Temple, such

¹ Niniejsze studium jest częścią projektu badawczego finansowanego w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą Narodowy Program Rozwoju Humanistyki w latach 2020-2025, nr projektu 22H 18 0183 87.

as grain, flour, oil, incense, wine, and first fruits. The article highlights the main aspects of the sacrificial worship, the rituals and regulations governing it, as well as the challenges faced in antiquity by the Tannaim, the authors of the Mishnah.

Keywords: sacrificial worship, non-blood sacrifices, Mishnah, Rabbinic Judaism

Wprowadzenie

Miszna, jako kodeks tradycji ustnej spisanej ostatecznie pod koniec II wieku n.e., zawierająca głównie halachę, czyli wykładnię prawa rabinicznego wyjaśniającą zasady Tory, rozwija i interpretuje przepisy biblijne dotyczące ofiar. Podaje dokładne wskazówki postępowania w konkretnych sytuacjach. Zawiera opis kultu ofiarnego z czasów istnienia Świątyni w Jerozolimie z nadzieją na odbudowanie tego, co było sprawdzone przez wieki i pod tym względem stanowi wzór do naśladowania dla przyszłych pokoleń wyznawców judaizmu. Zagadnieniem składania ofiar pokarmowych zajmuje się szczegółowo traktat Miszny tak właśnie nazwany *Menachot* (*Ofiary pokarmowe*).

Ofiary pokarmowe (obok ofiar krwawych), stanowiące istotę kultu ofiarniczego, opisanego w Torze, a w szczególności w Księdze Kapłańskiej, odgrywały istotną rolę w religii starożytnego Izraela. Miały też ogromny wpływ na ukształtowanie się późniejszego systemu religijnego po zburzeniu Świątyni w Jerozolimie, kładącego główny nacisk na studiowanie Tory i modlitwy, które właśnie od ofiar przejęły nazwy i terminy ich odmawiania.

Wszystkie rodzaje dobrowolnej ofiary pokarmowej powinny zawierać wyborną mąkę pszenną, oliwę oraz kadzidło. Szczyptę (*komec*) z ofiary spalano na ołtarzu, a resztę spożywali kapłani. Z ofiary pokarmowej, którą kapłan spalał w całości na ołtarzu nie pobierano szczypty (np. *minchat chinuch*).

Ofiara, z której pobierano szczyptę (*mincha nikmecet*) podlegała czterem czynnościom rytualnym: a) pobranie szczypty z ofiary pokarmowej; b) umieszczenie szczypty w naczyniu liturgicznym; c) przyniesienie do ołtarza; d) spalanie na ołtarzu. Te cztery czynności rytualne pełniły tak samo ważną rolę przy składaniu ofiar pokarmowych jak zarzynanie, zbieranie krwi do naczynia, przyniesienie i rozpryskanie w przypadku ofiar krwawych. Podobnie też, jak to było przy składaniu ofiar krwawych, zamiar wykonania czegoś poza ustalonym terminem dyskwalifikował ofiarę nadając jej status *pigul*. Również niedotrzymanie warunków spożywania lub spalania czyniło ofiarę niezdatną, podobnie też ofiarowanie pod inną nazwą albo jakiegokolwiek inne przyczyny, np. wadliwe produkty lub niezdatność wykonawców czynności.

1. Klasyfikacja ofiar pokarmowych

Ofiarami z wybornej mąki pszennej lub jęczmiennej zajmuje się, zgodnie z nazwą, traktat Miszny *Menachot* (*Ofiary pokarmowe*). Terminy *menachot* (l. poj. *mincha*) wystąpiły już w traktacie *Zewachim* (*Ofiary krwawe*, np. Zew 4,3; 10,4.8; 13,4.6; 14,3). Na temat klasyfikacji ofiar pokarmowych wypowiada się Albeck 1959: V 59-60, jeszcze inaczej Dvora Weisberg (Cohen 2022: III 63). Kehati (2003 i 1994) we wstępie do traktatu *Menachot* wyróżnia się dziewięć rodzajów ofiar pokarmowych:

- 1) *Minchat nesachim*, czyli ofiara z płynów łączona z ofiarą pokarmową. Składano ją razem z ofiarą krwawą ze zwierząt prywatną lub publiczną, całopalną lub ofiarą pojednania, ofiarą przebłagalną za grzech lub ofiarą przebłagalną za winę trędowatego. *Minchat nesachim* nie łączono z innymi ofiarami przebłagalnymi za grzech lub za winę, ani z ofiarą z pierwotnych zwierząt, ani z dziesięciną, ani z ofiarą paschalną, ani też z ofiarą z ptaków. Powyższa ofiara pokarmowa zawierała określoną miarę wybornej mąki zmieszanej z oliwą z oliwek, którą w całości spalano na ołtarzu (Lb 15,4-10). Nazywano ją *minchat nesachim* ze względu na wino, którym tę ofiarę polewano. Termin *minchat nesachim* wyjaśniano w *Glosarium* (od drugiego tomu) w następujący sposób: ‘ofiara z wybornej mąki zmieszanej z oliwą i wino do polewania; ofiary z płynów różniły się w zależności od rodzaju składanej ofiary głównej’. Krócej nazywano ją jednym wyrazem ‘*nesachim*’.
- 2) *Minchat haomer* – ofiara pokarmowa z pierwszego snopa jęczmienia składana 16 *nisan*; zawierała dziesiątą część *efy* (*isaron*) mąki jęczmiennej zmieszanej z oliwą; por. tabelę *Miary płynów i ciał sypkich*, *Miszna: Zeraim (Nasiona)*, s.325. Szczyptę (*komec*) tej ofiary spalano na ołtarzu, a resztę spożywali kapłani. Tora (Kpł 2,14) określa tę ofiarę jako *minchat bikurim* – ofiara pokarmowa z pierwocin’.
- 3) *Szei halechem* lub *Lechem terufa sztajim* – ‘dwa chleby (kołysania)’, o których mówi Tora: ‘Odliczcie sobie od pierwszego dnia po szabacie, od dnia przyniesienia przez was snop kołysania, siedem pełnych tygodni. Aż do pierwszego dnia po siódmym szabacie odliczcie pięćdziesiąt dni i wtedy złożycie Panu nową ofiarę pokarmową. Przyniesiecie z waszych domów dwa chleby [na ofiarę] kołysania, [każdy] z dwóch dziesiątych *efy* wybornej mąki, upieczone na zakwasie. To będą pierwociny dla Pana’ (Kpł 23,15-17). Te chleby spożywali kapłani.
- 4) *Lechem hapanim* – ‘chleby pokładne’, dwanaście bochenków chleba, które składano na każdy szabat w świątyni. Tora mówi: ‘Weźmiesz wybornej mąki i upieczesz z niej dwanaście placków. Każdy placek z dwóch dziesiątych *efy*. Potem ułożysz je w dwóch rzędach, po sześć w każdym rzędzie, na czystym stole przed Panem. Na każdy rząd położysz [trochę] czystego kadzidła, aby było pamiątką na chlebie, przypomnieniem ofiary spalanej dla Pana. W każdy dzień szabatu kapłan będzie je nieustannie układać przed Panem, [biorąc je] od Izraelitów jako wieczne przymierze. Będą należeć do Aarona

i jego synów. Będą je jeść w miejscu świętym, gdyż jest to dla nich najświętsza rzecz spośród ofiar] spalanych dla Pana, ustawa wieczysta' (Kpł 24,5-9). Por. także Pes 7,4; Jom 2,5; 3,11; Suk 5,7; P Aw 5,5; Zew 9,5; 13,6; 14,3; Men 11,5.

Powyższe trzy rodzaje ofiar (ofiara pokarmowa z pierwocin – *minchat haomer*, dwa chleby – *szei halechem* i chleby pokładne – *lechem hapanim*) to obowiązkowe ofiary społeczne.

- 5) *Minchat chote* – ofiara pokarmowa grzesznika, składana przez ubogiego, który dopuścił się krzywoprzysięstwa jako świadek albo przysięgał nadaremnie (*szewu'at bituj*), albo w stanie nieczystości rytualnej wszedł na dziedziniec świątynny lub spożywał rzeczy święte (*kodaszim*). Tora mówi: 'Jeśli ktoś jest tak biedny, że nie stać go na dwie synogarlice lub dwa młode gołębie, niech ten który zgrzeszył, przyniesie na swoją ofiarę dziesiątą część *efy* wybornej mąki jako ofiarę przebłagalną za grzech, ale nie poleje jej oliwą ani nie położy na niej kadzidła, gdyż to jest ofiara przebłagalna za grzech. Przyniesie ją do kapłana, a kapłan weźmie z niej pełną szczyptę jako pamiątkę i spali ją na ołtarzu nad ofiarami całopalnymi dla Pana. To jest ofiara przebłagalna za grzech (Kpł 5,11-12). Resztę spożywali kapłani.
- 6) *Minchat sota* – ofiara pokarmowa kobiety podejrzanej o niewierność (*sota*). Zagadnieniu niewierności kobiety wobec męża Miszna poświęca osobny traktat w trzecim dziale *Naszim* – Kobiety. W kontekście tej ofiary por. Sot 2,1; 3,1-2; 3,6). Ofiara nazywana także *minchat kenaot* – , ofiara pokarmowa zazdrości'. Tora mówi: [...] (Kpł 5,12-15). Także z tej ofiary pobierano szczyptę do spalania na ołtarzu, a resztę spożywali kapłani.
- 7) *Minchat kohen maszi'ach* – ofiara pokarmowa namaszczonego kapłana nazywana też *minchat chawitin* – ofiara placków, składana przez arcykapłana codziennie rano i po południu po połowie z dziesiątej części *efy* wybornej mąki. Ta ofiara, posmarowana oliwą, była spalana w całości na ołtarzu, por. Kpł6,13-16.
- 8) *Minchat chinuch* – , ofiara pokarmowa wprowadzenia', składana przez kapłana rozpoczynającego służbę w Świątyni albo przez nowo mianowanego arcykapłana przed rozpoczęciem pełnienia dostojnej funkcji. Zawierała jedną dziesiątą wybornej mąki zmieszanej z oliwą, ofiarowana w postaci placków, które – jak wszystkie ofiary pokarmowe kapłanów – były w całości spalane na ołtarzu, por. Kpł 6,16.

Każda z czterech ostatnio wymienionych ofiar pokarmowych (*minchat chote* – , ofiara pokarmowa grzesznika', *minchat sota* – , ofiara pokarmowa podejrzanej o niewierność', *minchat kohen maszi'ach* – , ofiara pokarmowa namaszczonego kapłana' oraz *minchat chinuch* – , ofiara pokarmowa wprowadzenia') stanowiła obowiązkową ofiarę prywatną.

- 9) *Minchat nedawa* – , dobrowolna ofiara pokarmowa' ślubowana lub obiecana prywatnie, zgodnie z tym co napisano: 'Jeśli kto chce złożyć w darze dla Pana ofiarę pokarmową, niech jego ofiara będzie z wybornej mąki. Poleje ją oliwą i doda do niej kadzidła' (Kpł 2,1). Rozróżnia się pięć rodzajów dobrowolnej ofiary pokarmowej: a) *minchat solet* – , ofiara pokarmowa z wybornej mąki' (Kpł 2,1-3); b) *minchat maafe tanur* (*chalot*) – , ofiara pokarmowa upieczona w piecu', czyli ciasto z pieca, które wymienia Tora

(Kpł 2,4); c) *minchat maafe tanur (rekikim)* – , ofiara pokarmowa z pieca’, czyli placki praśne lub podpłomyki, które wymieniała Tora (tamże); d) *minchat machawat* – , ofiara pokarmowa z patelni’, czyli ofiara pokarmowa z mąki zaprawianej oliwą, smażona na patelni (Kpł 2,5-6); e) *minchat marcheszet* – , ofiara pokarmowa z rondla, z garnka głębokiego smażenia (Kpł 2,7).

2. Świadczenie Miszny (wybór fragmentów z traktatu *Menachot – Ofiary pokarmowe*)²

2.1. Czynności i intencje unieważniające ofiarę pokarmową (Men 1,1-3,4)

2.1.1. Pobranie szczypty przeprowadzone pod nazwą innej ofiary pokarmowej

Pierwszy rozdział traktatu *Menachot* podejmuje tematykę ofiar pokarmowych, których jedna z czterech podstawowych czynności rytualnych (pobranie szczypty, złożenie w naczyniu, przeniesienie i spalenie) została przeprowadzona pod nazwą innej niż ta ofiary pokarmowej (Danby 2016:491). Pierwsza lekcja zajmuje się pobraniem szczypty jako pierwszej z czterech czynności, ale reguły tu przedstawione odnoszą się do każdej z powyższych czterech czynności rytualnych, podobnie jak to było w przypadku ofiar krwawych, gdy jako przykład podawano pierwszą czynność ‘zarzynanie’, ale prawo stosowało się do pozostałych trzech czynności rytualnych:

„Wszystkie ofiary pokarmowe, z których wzięto szczyptę³ pod nazwą innej [ofiary]⁴ pozostają zdadne⁵, (ale nie liczy się tego ich właścicielom jako spełnienie obowiązku⁶) z wyjątkiem ofiary pokarmowej grzesznika⁷ oraz ofiary pokarmowej zazdrości⁸. Jeśli z ofiary pokarmowej grzesznika lub z ofiary pokarmowej zazdrości została wzięta szczypta pod inną

² Wszelkie przekłady z tekstów źródłowych (Biblia, Miszna) są dziełem autora artykułu.

³ Kapłan wziął szczyptę.

⁴ Np. kapłan wziął szczyptę z dobrowolnej ofiary pokarmowej pod nazwą ofiary pokarmowej grzesznika.

⁵ Hebr. *kszerot*. Ich szczyptę wolno spalić na ołtarzu, a resztę mogą złożyć kapłani, jakby reszta została wzięta pod właściwą nazwą ofiary.

⁶ Właściciele tych ofiar powinni ponownie złożyć ofiary, tym razem pod właściwą nazwą.

⁷ Hebr. *minchat chote*. Ta ofiara prześlągalna za grzech obowiązywała biednego grzesznika, który dopuścił się krzywoprzysięstwa jako świadek albo przysięgał nadaremnie, albo w stanie nieczystości rytualnej wszedł na dziedziniec świątynny lub spożywał rzeczy święte (*kodaszim*), por. Kpł 5,11-12.

⁸ Hebr. *minchat kenaot*. Inna nazwa tej ofiary to *minchat sota* – ‘ofiara podejrzanej o cudzołóstwo’, por. Kpł 5,12-15; Sot 2,1; 3,1-2.6. Zarówno ta ofiara, jak i ofiara pokarmowa grzesznika stawały się niezdatne po wzięciu z nich szczypty pod inną nazwą.

nazwą⁹ albo złożona do naczynia, przeniesiona lub spalona¹⁰ pod inną nazwą¹¹, albo pod jej nazwą i pod inną nazwą¹², albo pod inną nazwą i pod jej nazwą¹³, to są niezdatne¹⁴. W jaki sposób ‘pod jej nazwą i pod inną nazwą’¹⁵? Pod nazwą ofiary pokarmowej grzesznika i pod nazwą dobrowolnej ofiary pokarmowej. [A w jaki sposób] ‘pod inną nazwą i pod jej nazwą’? Pod nazwą dobrowolnej ofiary pokarmowej i pod nazwą ofiary pokarmowej grzesznika¹⁶. (1,1)

2.1.2. Osoby niezdatne do wykonania czynności rytualnej (pobranie szczypty)

Następnie wymienia się osoby niezdatne do wykonania czynności rytualnych związanych ze składaniem ofiar pokarmowych. Wykonanie przez nich którejkolwiek z czterech głównych czynności (wzięcie szczypty, umieszczenie w naczyniu, przeniesienie i spalenie) czyni ofiarę niezdatną. Ta lekcja w swojej konstrukcji i treści przypomina Zew 2,1, tylko tam chodziło o ofiary krwawe. Ta miszna wskazuje także prawidłowy sposób wzięcia ‘szczypty’ z ofiary pokarmowej:

„Nie ma znaczenia, czy jest to ofiara pokarmowa grzesznika, czy jakakolwiek inna ofiara pokarmowa, jeśli szczyptę wziął nie-kapłan¹⁷ albo żałobnik¹⁸, albo zanurzony tego samego dnia¹⁹, albo kapłan, który nie przywdział wszystkich szat liturgicznych²⁰, albo ten, który nie zakończył jeszcze pokuty²¹, albo ten, który nie umył rąk i nóg²², albo nieobrzezany²³,

⁹ Niż właściwa nazwa ofiary.

¹⁰ Na ołtarzu.

¹¹ Np. dobrowolnej ofiary pokarmowej.

¹² Jedna z czterech czynności rytualnych została przeprowadzona pod właściwą nazwą ofiary, ale następna już pod inną nazwą.

¹³ W tym przypadku kolejność była odwrotna.

¹⁴ Takie ofiary są niezdatne, kapłani nie mogą ich spożywać. Podobne rozważania prowadzono w przypadku ofiar krwawych, por. Zew 1,4.

¹⁵ Jeśli jedna z czterech głównych czynności rytualnych została przeprowadzona pod niewłaściwą nazwą.

¹⁶ Najpierw pod niewłaściwą nazwą dobrowolnej ofiary pokarmowej, a następnie pod jej właściwą nazwą, czyli ofiary pokarmowej grzesznika.

¹⁷ Hebr. zar wyjaśniono w Zew 2,1.

¹⁸ Mowa tu o kapłanie, który jako żałobnik (onen) nie może pełnić żadnej służby w świątyni, a jeśliby ją pełnił, to jest nieważna. Przypomnijmy, że zwykły kapłan mógł się narazić na skalenie nieczystością zmarłego jedynie z powodu śmierci ojca, matki, syna, córki, brata i siostry dziewicy, por. Kpł 21,2-3. Arcykapłan zaś w ogóle nie mógł się zbliżyć do żadnego zmarłego, nawet ojca lub matki ani uczestniczyć w pogrzebie. Więcej wyjaśnień: Marcinkowski 2022: 228-229, 546-547; Zew 2,1. Por. także Pwt 26,14; Kpł 21,11; Hor 3,4-5; Sanh 2,1.

¹⁹ *Tewul jom* oznacza kogoś rytualnie nieczystego, kto z powodu swojej nieczystości zanurzył się w mykwie, ale pozostał jeszcze nieczysty do zachodu słońca, por. Kpł 22,7; Zew 2,1. Miszna poświęca temu zagadnieniu osobny traktat pod koniec szóstego działu Tohorot.

²⁰ Wyjaśnione w Zew 2,1. Por. także Jom 7,5.

²¹ Wyjaśnione w Zew 2,1, por. także Chag 3,3; Kor 2,1.

²² Nieobmycie rąk i nóg dyskwalifikuje wykonawcę czynności rytualnych. Kapłan nie może pełnić żadnej funkcji w Świątyni, por. Zew 2,1; Chag 3,2; Wj 30,18-24.

²³ Hebr. *arel*. Mowa tu o kapłanie, który nie został obrzezany, ponieważ jego brat zmarł po obrzezaniu. Nieobrzezany kapłan nie może pełnić służby w Świątyni, por. Er 44,9.

albo nieczysty¹, albo ten, który siedział² [podczas wykonywania czynności rytualnych], albo stał na jakimś przedmiocie, albo na grzbiecie zwierzęcia, albo na stopie swojego kolegi³, to sprawił, że [ofiara] stała się niezdalna. Jeśli wziął szczyptę lewą ręką, to uczynił [ofiare] niezdalną. Ben Betera mówi: Niech ją zwróci⁴ i weźmie szczyptę ponownie prawą ręką⁵. Jeśli biorąc szczyptę wziął kamyk⁶ albo ziarenko soli⁷, albo odrobinę kadzidła⁸, to uczynił ją niezdalną, gdyż powiedziano: Zbyt duża lub zbyt mała szczypta jest niezdalna⁹. Jaka to jest nadmierna szczypta? Jeśli wziął ją zbyt pełną. A zbyt mała? Jeśli wziął szczyptę opuszkami palców. W jaki sposób ma postąpić? [Powinien] ściągnąć palce w stronę dłoni swojej ręki¹⁰”. (1,2)

2.1.3. Niewłaściwa ilość składników ofiary pokarmowej lub niewłaściwa intencja czyni ofiarę niezdalną

Trzecia lekcja wskazuje, że niewłaściwa ilość oliwy lub kadzidła czyni ofiarę niezdalną. Poucza także o skutkach intencji złożenia ofiary poza przeznaczonym do tego miejscem lub po wyznaczonym terminie, podając ogólną zasadę (i w tym względzie przypomina swą konstrukcją Zew 2, 2-5, ale tam była mowa o ofiarach krwawych):

„Jeśli wziął za dużo oliwy¹¹ albo wziął za mało oliwy¹², albo dodał za mało kadzidła¹³, to [ofiara] stała się niezdalna. Jeśli wziął szczyptę z ofiary pokarmowej [z zamiarem] spożycia jej pozostałości poza¹⁴ [dziedzińcem świątynnym] albo [spożycia] na zewnątrz¹⁵

¹ Np. poprzez kontakt z płazem.

² Wszystkie czynności związane ze służbą w Świątyni wykonywano w postawie stojącej. Czynność na siedząco była nieważna.

³ Nic nie może oddzielać kapłana od posadzki świątynnej.

⁴ Pobraną lewą ręką szczyptę do ofiary pokarmowej, z której ją wziął.

⁵ I wykona czynność ponownie prawą ręką. Dotyczy to wszystkich czterech czynności rytualnych.

⁶ Przez co pomniejszył szczyptę.

⁷ Jw.

⁸ Jw. Pomimo że dodawano zarówno sól jak i kadzidło do ofiary, z której pobierano szczyptę.

⁹ Do ofiarowania. Wzięcie razem ze szczyptą kamyka, ziarenka soli lub odrobiny kadzidła sprawiło, że szczypta była z tego powodu niezdalna.

¹⁰ Poprawnie wzięta szczypta polega na ściśnięciu jej palcami dłoni i zabezpieczeniu przed wypadaniem kciukiem i małym palcem od dołu.

¹¹ Określona przez Torę ilość oliwy to jeden log na jedną dziesiątą efy (isaron) wyborowej mąki, por. Kpł 14, 21; 2,1; 5,11; Men 9,3. Por. także tabelę Miary płynów i ciał sypkich, Miszna: Zeraim (Nasiona), Marcinkowski 2013:325.

¹² Mniej niż log oliwy na isaron mąki, por. wyżej.

¹³ Nie powinno być mniej kadzidła niż tyle, ile zawierała szczypta z ofiary pokarmowej. Więcej niż dwie szczypty kadzidła uważano za nadmiar, por. Men 13,3; Kpł 6,8.

¹⁴ Odtąd konstrukcja tej miszny przypomina Zew 2, 2-5.

¹⁵ Hebr. bachuc – dosł. ‘na zewnątrz’, występujące w tej lekcji kilkakrotnie, oznacza ‘poza dziedzińcem świątynnym’.

pozostałości [ofiary] wielkości oliwki¹⁶, albo spalenia szczypty z niej na zewnątrz, albo [spalenia] części ze szczypty wielkości oliwki na zewnątrz, albo spalenia kadzidła z niej na zewnątrz, to czyni ofiarę niezdatną, ale nie ma z tego powodu kary wytępienia¹⁷ *karet*¹⁸. [Jeśli miał zamiar] spożyć pozostałości [ofiary] następnego dnia¹⁹, albo [spożyć] nazajutrz część z pozostałości ofiary wielkości oliwki²⁰, albo spalić nazajutrz część szczypty wielkości oliwki, albo spalić kadzidło z niej następnego dnia²¹, to ofiara staje się obrzydliwością²² i nie ma tu zastosowania kara wytępienia *karet*²³. Taka jest zasada²⁴: Jeśli ktoś bierze szczyptę albo wkłada ją do naczynia, albo przenosi, albo spala²⁵ [z zamiarem] spożycia tego, co się zwykle spożywa²⁶, albo spalania tego, co się zwykle spala²⁷, poza [właściwym] miejscem, to staje się niezdatne²⁸, ale nie ma tu zastosowania kara wytępienia *karet*, jeśli jednak [miał zamiar uczynić to] po wyznaczonym terminie, to staje się obrzydliwością²⁹ i nie ma tu zastosowania kara wytępienia *karet*, zakładając, że złoży to, co było dozwolone³⁰, zgodnie z przyjętym rytuałem³¹. W jaki sposób³² ‘to, co czyni ofiarę dozwoloną’, jest ofiarowane zgodnie z przyjętym rytuałem? Jeśli wziął szczyptę w milczeniu³³, ale włożył ją do naczynia, przeniósł i spalił [z zamiarem wykonania którejś z tych czynności] po [określonym] terminie, albo jeśli wziął szczyptę [z zamiarem wykonania czynności] po [określonym] terminie, ale włożył ją do naczynia, przeniósł i spalił w milczeniu³⁴, albo jeśli wziął szczyptę, włożył

¹⁶ Hebr. kazajit – dosł. ‘jak oliwka’, termin techniczny występujący w Misznie wielokrotnie na oznaczenie najmniejszej dozwolonej ilości.

¹⁷ Ofiara jest niezdatna, ale nie podlega karze wytępienia ten, kto zjadł z niej coś.

¹⁸ Przedwczesna śmierć (jako kara boska), wytępienie, zagłada; wyłączenie ze wspólnoty (Wj 12,15; Rdz 17,14).

¹⁹ Po określonym do spożycia terminie jednego dnia i jednej nocy.

²⁰ Hebr. kazajit, wyjaśnione wyżej.

²¹ Po wyznaczonym terminie.

²² Hebr. pigul oznacza przede wszystkim mięso ofiary, które urzędujący kapłan przeznaczył do spożycia w niewłaściwym miejscu lub czasie. Tutaj prawo pigul odnosi się do ofiary pokarmowej.

²³ Podlega tej karze ten, kto zjadł coś z tej ofiary, której intencją było spożycie (lub spalanie) czegoś po ustalonym terminie, nawet jeśli ostatecznie uczynił to we właściwym czasie.

²⁴ Por. Zew 2,3.

²⁵ Ofiary pokarmowe podlegają tym samym zasadom, które ujęto w jedną regułę. W odniesieniu do ofiar krwawych różnica polega na innych czterech czynnościach rytualnych dotyczących ofiar pokarmowych (wzięcie szczypty, umieszczenie w naczyniu, przeniesienie i spalanie).

²⁶ Pozostałość ofiary.

²⁷ Komec, czyli szczypta.

²⁸ Przeprowadzenie którejkolwiek z czterech głównych czynności z zamiarem wykonania czegokolwiek poza właściwym do tego miejscem, czyli poza dziedzińcem świątynnym sprawia, że ofiara staje się niezdatna, pod warunkiem, że intencja zmieniająca miejsce była jedynym odstępstwem od przyjętego rytuału.

²⁹ Hebr. pigul. Przy założeniu, że niezachowanie właściwego terminu było jedynym odstępstwem od przyjętego zwyczaju.

³⁰ Hebr. matir – dosł. ‘zezwała’. Jak w przypadku ofiar krwawych ‘zarżnięcie’ tak, w przypadku ofiar pokarmowych ‘wzięcie’ szczypty stanowi pierwszą czynność, która ‘zezwała’, czyli ‘czyni ofiarę ‘dozwoloną’, por. Zew 2,4.

³¹ Hebr. kamicwa – ‘zgodnie z przykazaniem’, ‘według nakazu’.

³² Kiedy ofiara pokarmowa staje się obrzydliwością pigul? Cały ten fragment do końca lekcji wyjaśnia to zagadnienie, które pojawiło się już wcześniej w innym kontekście przy składaniu ofiar krwawych, por. Zew 2,4.

³³ Bez żadnej unieważniającej intencji.

³⁴ Jw.

ją do naczynia, przeniósł ją i spalił [z zamiarem wykonania czynności] po [określonym] terminie, to stanowi przypadek ‘że to, co było dozwolone, zostało złożone zgodnie z [przyjętym] rytuałem’³⁵’. (1,3)

2.1.4. Przystosowanie prawa dotyczącego ofiar krwawych do składania ofiar pokarmowych

Ta lekcja wzorowana na Zew 2,4-5 stanowi przystosowanie podanego tam prawa do składania ofiar pokarmowych. Pierwsza część tej lekcji, wyjaśniająca kiedy ‘to, co czyni ofiarę dozwoloną’, nie zostało ofiarowane zgodnie z obowiązującym rytuałem, opiera się na prawie zawartym w drugiej połowie Zew 2,4. Druga część tej miszny odnosi się do prawa podanego w Zew 2,5 i poucza, że ofiara staje się niezdatna, jeśli jedną z czterech głównych czynności wykonano z zamiarem niezachowania miejsca lub staje się obrzydliwością przy niezachowaniu właściwego terminu. Ponadto prawo podane w Zew 2,4 mówi, że jeśli jedną z głównych czterech czynności koniecznych do uznania zdatności ofiary przeprowadzono z zamiarem wykonania czegoś, poza wskazanym dla niej miejscem, a drugą z czynności z zamiarem jej wykonania ‘po ustalonym terminie’, to ofiary nie można uznać jako obrzydliwej (*pigul*), ponieważ ‘to, co czyni ofiarę dozwoloną’ zostało wykonane niezgodnie z przyjętym rytuałem:

„W jaki sposób ‘to, co czyni [ofiary] dozwoloną’, nie zostało ofiarowane zgodnie z [przyjętym] rytuałem³⁶? Jeśli wziął szczyptę [z zamiarem wykonania czynności³⁷] poza [dozwolonym] miejscem³⁸ i włożył naczynia, przeniósł i spalił [z zamiarem wykonania czynności³⁹] po [ustalonym] terminie⁴⁰, albo jeśli wziął szczyptę [z zamiarem wykonania czynności] po [ustalonym] terminie, a włożył do naczynia, przeniósł i spalił [z zamiarem wykonania czynności] poza [dozwolonym] miejscem⁴¹; albo jeśli wziął szczyptę, włożył ją do naczynia, przeniósł i spalił [z zamiarem wykonania którejś z czynności] poza [dozwolonym] miejscem; albo jeśli to była ofiara pokarmowa grzesznika lub ofiara pokarmowa podejrzanej o cudzołóstwo, a on wziął szczyptę z nich pod inną nazwą⁴² i włożył ją do naczynia,

³⁵ Skoro ‘po wyznaczonym terminie’ było jedyną unieważniającą intencją, a wszystkie czynności zostały wykonane zgodnie z przyjętym rytuałem, to ofiarę postrzega się jako ‘obrzydliwość’ (*pigul*).

³⁶ Co sprawia, że ofiara nie może być uznana jako obrzydliwa (*pigul*).

³⁷ Np. spożycia pozostałości ofiary.

³⁸ Poza dziedzińcem świątynnym.

³⁹ Np. spożycia pozostałości ofiary.

⁴⁰ Ofiary nie można zakwalifikować jako *pigul*, ponieważ (jak to wyjaśniono wyżej) pierwszą ze świętych czynności (wzięcie szczypty) przeprowadzono z zamiarem spożycia lub spalenia jej poza wskazanym miejscem, a jedną z trzech pozostałych czynności z zamiarem spożycia lub spalenia jej pozostałości po ustalonym terminie.

⁴¹ Tu omawia się odwrotny do poprzedniego przypadek, gdy wzięto szczyptę z zamiarem wykonania czynności po ustalonym terminie, a jedną z trzech pozostałych czynności z zamiarem wykonania czegoś poza wskazanym miejscem.

⁴² Co uczyniło ofiarę niezdatną.

przeniósł i spalił [z zamiarem wykonania czynności] po [ustalonym] terminie⁴³; albo jeśli wziął szczyptę [z nich z zamiarem wykonania czynności] po [ustalonym] terminie i włożył do naczynia, przeniósł i spalił pod inną nazwą⁴⁴; albo jeśli wziął szczyptę [z nich], włożył do naczynia, przeniósł i spalił pod inną nazwą, to jest przypadek, gdzie ‘to, co czyni [ofiary] dozwoloną’, jest ofiarowane niezgodnie z [przyjętym] rytuałem⁴⁵. [Jeśli miał zamiar] zjeść coś wielkości oliwki na zewnątrz⁴⁶ i coś wielkości oliwki następnego dnia⁴⁷, albo coś wielkości oliwki nazajutrz i coś wielkości oliwki na zewnątrz⁴⁸, albo coś wielkości połowy oliwki na zewnątrz i coś wielkości połowy oliwki następnego dnia⁴⁹, albo coś wielkości połowy oliwki nazajutrz i coś wielkości połowy oliwki na zewnątrz⁵⁰, to staje się niezdatne, ale nie ma tu zastosowania kara wytępienia *karet*⁵¹. Rabi Jehuda⁵² mówi: Taka jest ogólna zasada⁵³: Jeśli myśl dotycząca czasu poprzedziła myśl dotyczącą miejsca⁵⁴, to ofiara staje się obrzydliwością, a [ten, ktoś spożył z niej cokolwiek] podlega karze wytępienia *karet*; ale jeśli myśl dotycząca miejsca poprzedziła myśl dotyczącą czasu, to ofiara staje się niezdatna, a [ten, kto z niej spożył cokolwiek], nie podlega karze wytępienia *karet*⁵⁵. Mędrcy zaś mówią: W obydwu przypadkach ofiara staje się niezdatna i nie ma tu zastosowania kara wytępienia *karet*⁵⁶. Jeśli [miał zamiar] zjeść coś wielkości połowy oliwki i spalić coś wielkości połowy oliwki [poza właściwym czasem lub miejscem], to [ofiara pozostaje] zdatna, ponieważ nie łączy się jedzenia razem ze spalaniem⁵⁷”. (1,4)

⁴³ Poza wzięciem szczypty pod niewłaściwą nazwą przeprowadził także inne czynności rytualne z zamiarem wykonania po ustalonym terminie.

⁴⁴ Nie pod nazwą ofiary pokarmowej grzesznika lub ofiary pokarmowej podejrzanej o cudzołóstwo, ale np. pod nazwą dobrowolnej ofiary pokarmowej.

⁴⁵ Ponieważ poza intencją wykonania czynności po ustalonym terminie ofiara jest zdyskwalifikowana poza dodatkowy czynnik. Dlatego nie ma tu podejrzania o pigul, ofiara jest niezdatna, ale nie karze się karą wytępienia *karet* tego, kto coś z niej spożył.

⁴⁶ Poza dziedzińcem świątynnym.

⁴⁷ Po ustalonym terminie.

⁴⁸ Intencja dotycząca czasu poprzedziła myśl odnoszącą się do miejsca.

⁴⁹ W tym przypadku intencja dotycząca miejsca poprzedziła myśl odnoszącą się do czasu.

⁵⁰ Ofiara staje się niezdatna, ale nie ma tu podejrzania o pigul, ponieważ zaistniał dodatkowy czynnik dyskwalifikujący poza intencją niewłaściwego miejsca.

⁵¹ Z powodów wyjaśnionych wyżej nie ma zastosowania kara wytępienia *karet* wobec kogoś, kto zjadł coś z tej ofiary.

⁵² Rabi Jehuda nie podziela opinii Pierwszego Tannaity.

⁵³ Zamieszczona w Zew 2,5 w kontekście ofiar krwawych.

⁵⁴ Jeśli ktoś wziął szczyptę z ofiary z zamiarem spożycia lub spalenia po dozwolonym terminie, nawet jeżeli dokonał kolejnych czynności z zamiarem poza wyznaczonym miejscem. W tym przypadku intencja niewłaściwego miejsca nie zwalnia ofiary z podatności na pigul.

⁵⁵ Nie ma tu podejrzania o pigul. Według rabiego Jehudy liczy się tu pierwsza intencja.

⁵⁶ Mędrcy nie zgadzają się z rabim Jehudą i podtrzymują opinię Pierwszego Tannaity mówiącą, że nawet jeśli intencja dotycząca czasu poprzedzi zamiar odnoszący się do miejsca, to ofiara staje się niezdatna (*psula*), ale nie jest obrzydliwością (*pigul*).

⁵⁷ W przypadku spożycia czegoś z ofiary wielkości połowy oliwki i spalenia czegoś wielkości połowy oliwki, nie łączy się dwóch połówek w jedną stanowiącą minimalną zabronioną w tym przypadku wielkość (*kazajit*). Dlatego ofiara pozostaje zdatna.

2.1.5. Skutki prawne wzięcia szczypty z ofiary pokarmowej z zamiarem spożycia jej pozostałości lub spalenia szczypty następnego dnia po wyznaczonym terminie

Ta lekcja rozważa skutki prawne wzięcia szczypty z ofiary pokarmowej z zamiarem spożycia jej pozostałości lub spalenia szczypty następnego dnia po wyznaczonym terminie: „Jeśli ktoś wziął szczyptę z ofiary pokarmowej [z zamiarem] spożycia jej pozostałości lub spalenia szczypty następnego dnia⁵⁸, rabi Jose zgadza się z tym, że to jest obrzydliwością⁵⁹ i ma tu zastosowanie kara wytępienia *karet*⁶⁰. [Jeśli miał zamiar] spalić kadzidło następnego dnia⁶¹, rabi Jose mówi: To staje się niezdatne, ale nie obowiązuje tu kara wytępienia *karet*⁶². Mędrcy zaś mówią: To staje się obrzydliwością i obowiązuje tu kara wytępienia *karet*⁶³. Zapytali go⁶⁴: W czym różni się to od ofiary krwawej?⁶⁵ Odrzekł im⁶⁶: Ponieważ [w przypadku] ofiary krwawej jej krew, jej mięso i jej członki stanowią jedno⁶⁷, a kadzidło nie pochodzi z ofiary pokarmowej⁶⁸”. (2,1)

2.1.6. Skutki prawne niewłaściwej intencji dotyczącej spożycia ofiary pokarmowej towarzyszącej złożeniu publicznej ofiary krwawej

Poniższa lekcja rozważa skutki prawne niewłaściwej intencji dotyczącej spożycia ofiary pokarmowej towarzyszącej złożeniu publicznej ofiary krwawej: „Jeśli ktoś zarznął dwa baranki⁶⁹ [z zamiarem] spożycia jednego z [dwóch] chlebów

⁵⁸ Po wyznaczonym terminie.

⁵⁹ Hebr. pigul.

⁶⁰ Jak to wyjaśniono w Men 1,3.

⁶¹ Po wyznaczonym terminie.

⁶² Ponieważ szczypta i kadzidło są czynnikami zezwalającymi (*matirim*), które sprawiają, że pozostałość ofiary pokarmowej jest dozwolona (do spożycia), a jeden czynnik zezwalający nie czyni innego obrzydliwością.

⁶³ Mędrcy postrzegają szczyptę i kadzidło jako jeden czynnik zezwalający (*matir*), ponieważ znajdują się w tym samym naczyniu. Dlatego wzięcie szczypty z ofiary pokarmowej z zamiarem spalenia kadzidła po wyznaczonym terminie czyni je obrzydliwością.

⁶⁴ Hebr. *amru lo* - dosł. ‘powiedzieli mu’

⁶⁵ Która staje się obrzydliwością (*pigul*), kiedy została zarznięta z zamiarem spalenia jej członków po wyznaczonym terminie.

⁶⁶ Hebr. *amar lahem* – dosł. ‘odpowiedział im’ rabi Jose.

⁶⁷ Stanowią części składowe tej samej ofiary.

⁶⁸ Kadzidło nie stanowi jedności z ofiarą, z której pobrana została szczypta. Dlatego wzięcie szczypty z ofiary pokarmowej z zamiarem spalenia kadzidła po dozwolonym terminie nie czyni ofiary obrzydliwością (*pigul*). Stąd też nie ma tu zastosowania kara wytępienia *karet*. *Halacha* podziela jednak opinię Mędrców.

⁶⁹ W Święto Tygodni składano w publicznej ofercie pojednania dwa baranki razem z dwoma chlebami, por. Kpł 23, 17. 19-20.

następnego dnia⁷⁰ albo jeśli ofiarował⁷¹ dwie miary⁷² kadzidła⁷³ [z zamiarem] spożycia [czegoś z] jednego z rzędów następnego dnia⁷⁴, rabi Jose mówi: Ten chleb⁷⁵ i ten rząd⁷⁶, które miał na myśli⁷⁷, stają się obrzydliwością⁷⁸ i ma u zastosowanie kara wytępienia *karet*⁷⁹, podczas gdy pozostałe⁸⁰ stają się niezdatne i nie ma tu zastosowania kara wytępienia *karet*.⁸¹ Mędrcy zaś mówią: To i tamto jest obrzydliwością⁸² i nie ma tu zastosowania kara wytępienia *karet*. Jeśli został skalany jeden z chlebów lub jeden z rzędów, rabi Jehuda mówi: Obydwa należy wziąć na miejsce spalania, ponieważ ofiara publiczna nie może być dzielona⁸³. Mędrcy zaś mówią: Nieczyste [trzeba traktować] jak nieczyste⁸⁴, a czyste [można] spożyć”. (2,2)

2.1.7. Wzajemne zależności prawne ofiary głównej (zwykle krwawej) i towarzyszącej jej ofiary pokarmowej

Zagadnienie ofiary głównej (zwykle krwawej) i ofiary towarzyszącej (zwykle pokarmowej) rozważano już w poprzedzającej lekcji. Ta miszna poucza, że intencja spożycia czegoś z ofiary głównej po wyznaczonym do tego terminie czyni obrzydliwą (*pigul*) również ofiarę towarzyszącą, natomiast intencja spożycia czegoś z ofiary towarzyszącej powoduje jej obrzydliwość, ale nie czyni obrzydliwą ofiary głównej:

⁷⁰ Intencją podczas zarzynania baranków było spożycie jednego z dwóch chlebów po ustalonym terminie, kiedy minął dzień i noc, czyli po święcie, por. Men 11,9.

⁷¹ Hebr. hiktir – dosł. ‘złożył ofiarę paląc wonne zioła’, ‘kadziło’.

⁷² W tekście oryginalnym występuje termin bazichim (lub bazikim), to l.mn. od bazich lub bazach oznaczającego ‘naczynie’, ‘miska’, ‘kadzielnica’. Jastrow, s.153 podaje, że większe naczynie służące do składania ofiar miało małą kadzielnicę, miseczkę na kadzidło, por. Men 11,5; Jom 2, 39 c.

⁷³ Dwie miary kadzidła składano na dwóch rzędach chlebów pokładnych w każdy szabat, por. Kpł 24,7; Men 11,7. Spożywali je kapłani po spaleniu kadzidła wyłącznie w szabat. Albeck V 66 dodaje, że również w noc po szabacie.

⁷⁴ Po szabacie. Intencją podczas spalania kadzidła było spożycie chleba z jednego rzędu po ustalonym terminie.

⁷⁵ Z dwóch chlebów.

⁷⁶ Jeden z dwóch rzędów chlebów pokładnych.

⁷⁷ Miał na myśli spożyć po ustalonym czasie.

⁷⁸ Hebr. pigul.

⁷⁹ Wobec tego, kto je spożył.

⁸⁰ W tekście oryginalnym haszeni – dosł. (ten) drugi. Mowa tu o chlebie i rzędzie chlebów pokładnych ofiarowanych z niewłaściwą intencją.

⁸¹ Ponieważ pigul dotyczące jednego nie odnosi się do drugiego.

⁸² Mędrcy postrzegają dwa chleby i dwa rzędy chlebów pokładnych jak jedną całość, a skoro jedno stało się obrzydliwością to także drugie.

⁸³ Skoro ofiara nie może być dzielona, to skalanie jej części oznacza skalanie całości.

⁸⁴ Które należy spalić.

„Ofiara dziękczynna⁸⁵ powoduje obrzydliwość⁸⁶ chleba, a chleb nie powoduje obrzydliwości ofiary dziękczynnej⁸⁷. W jaki sposób? Jeśli ktoś zarzął ofiarę dziękczynną [z zamiarem] spożycia czegoś z niej następnego dnia⁸⁸, to zarówno ofiara⁸⁹ jak i chleb stają się obrzydliwością⁹⁰; [ale jeśli miał zamiar] spożyć coś z chleba następnego dnia⁹¹, to chleb staje się obrzydliwością⁹², a ofiara dziękczynna nie staje się obrzydliwa⁹³. Baranki⁹⁴ powodują obrzydliwość chleba, ale chleb nie powoduje obrzydliwości baranków⁹⁵. W jaki sposób? Jeśli ktoś zarzął baranki [z zamiarem] spożycia czegoś z nich następnego dnia⁹⁶, to zarówno baranki jak i chleb stają się obrzydliwością; [ale jeśli miał zamiar] spożyć coś z chleba następnego dnia⁹⁷, to chleb staje się obrzydliwością⁹⁸, ale baranki nie stają się obrzydliwością⁹⁹”. (2,3)

2.1.8. Niewłaściwa intencja ofiary pobocznej nie powoduje statusu pigul ofiary głównej

Ta miszna podtrzymuje zasadę z poprzedniej lekcji, że niewłaściwa intencja ofiary głównej sprawia, że również ofiara poboczna staje się obrzydliwością (*pigul*). Zasada nie działa jednak w drugą stronę, tzn. niewłaściwa intencja ofiary pobocznej nie powoduje statusu *pigul* ofiary głównej. W przypadku omawianym w tej misznie ofiarą główną jest ofiara krwawa (*zewach*), a ofiarą poboczną ofiara z płynów nazywana *minchat nesachim*¹⁰⁰ lub krócej, jak w tej lekcji, *nesachim*:

⁸⁵ Hebr. toda. Mowa tu o ofierze dziękczynnej, którą składano w podziękowaniu Bogu, np. za szczęśliwy powrót z wyprawy, znalezienie drogi na pustyni, ocalenie z tonącego statku, zwolnienie z więzienia lub wyleczenie z choroby. Jeśli ktoś ślubował, że w podzięce złoży ofiarę, to nazywano ją szalmei toda – ‘dziękczynna ofiara pojednania’, obejmowała wymienione w tej misznie chleby, które zdaniem niektórych (Raszi) należało spożyć w ciągu jednego dnia i jednej nocy, por. Kpł 7,12; Men 7,1.

⁸⁶ Hebr. pigul.

⁸⁷ Ofiara dziękczynna (toda) stanowi tu ofiarę główną, a chleb jest ofiarowany dodatkowo, dlatego zgodnie z obowiązującą w tej misznie zasadą ofiara poboczna (tefel) nie powoduje obrzydliwości ofiary głównej (*ikar).

⁸⁸ Po upływie terminu (jednego dnia i jednej nocy).

⁸⁹ W tekście oryginalnym hi – dosł. ‘ona’.

⁹⁰ Ten kto zje coś z tego, podlega karze wytipienia karet.

⁹¹ Po ustalonym terminie spożycia.

⁹² Hebr. pigul.

⁹³ Gdyż jak to wyjaśniono na wstępie niewłaściwa intencja ofiary towarzyszącej nie powoduje statusu pigul głównej ofiary.

⁹⁴ Mowa tu o dwu barankach składanych w Święto Tygodni w publicznej ofierze pojednania razem z dwoma chlebami, por. poprzednią misznę.

⁹⁵ Zgodnie z przyjętą regułą dotyczącą ofiary głównej i pobocznej.

⁹⁶ Po ustalonym terminie spożycia.

⁹⁷ Po Święcie Tygodni.

⁹⁸ Hebr. pigul.

⁹⁹ Ponieważ chleb, jako dodatek do baranków stanowiących główną ofiarę, nie może spowodować ich statusu pigul.

¹⁰⁰ Terminy zostały wyjaśnione na początku artykułu.

„Ofiara krwawa czyni obrzydliwą¹⁰¹ ofiarę z płynów¹⁰², kiedy ta zostanie poświęcona w naczyniu¹⁰³ – słowa rabiego Meira¹⁰⁴. Ofiara z płynów nie powoduje jednak obrzydliwości ofiary krwawej¹⁰⁵. W jaki sposób? Jeśli ktoś zarznął ofiarę krwawą [z zamiarem] spożycia czegoś z niej z następnego dnia¹⁰⁶, to zarówno ofiara krwawa¹⁰⁷ jak i ofiara z płynów¹⁰⁸ stają się obrzydliwością¹⁰⁹; [jeśli jednak miał zamiar] złożyć coś z ofiary z płynów następnego dnia¹¹⁰, to ofiara z płynów staje się obrzydliwością¹¹¹, a ofiara krwawa nie staje się obrzydliwością¹¹²”.

(2,4)

2.1.9. Niewłaściwa intencja podczas ofiarowania szczypty

Zgodnie z przyjętą halachą dopiero po spaleniu szczypty i kadzidła pozostałość ofiary nadaje się do spożycia przez kapłanów. Ta miszna omawia przypadek, gdy ktoś podczas ofiarowania szczypty lub kadzidła miał na myśli niewłaściwą intencję. Czy sprawił w ten sposób, że ofiara stała się obrzydliwa (*pigul*)? Różnią się w tym względzie opinie rabiego Meira i Mędrców:

„Jeśli spowodował obrzydliwość¹¹³ szczyptą¹¹⁴, ale nie spowodował obrzydliwości kadzidłem¹¹⁵, albo¹¹⁶ spowodował obrzydliwość kadzidłem¹¹⁷, ale nie spowodował obrzydliwości szczyptą¹¹⁸ – rabi Meir mówi: To jest obrzydliwość¹¹⁹ i ma tu zastosowanie kara wytępienia

¹⁰¹ Nadaje status *pigul*.

¹⁰² W tekście oryginalnym *nesachim*. To ofiara z wybornej mąki zmieszanej z oliwą i wino do polewania, od którego nazwę wzięła ofiara.

¹⁰³ Dopiero po umieszczeniu w naczyniu rytualnym ofiara z płynów nabywa status *pigul*.

¹⁰⁴ Rabi Meir utrzymuje, że rozpryskanie krwi ofiary zwierzęcej czyni ofiarę z płynów zdatną do ofiarowania jej na ołtarzu (zyskuje status *matir*) i dopiero intencja wykraczająca poza dozwolony limit czasowy sprawia, że staje się obrzydliwością (*pigul*). Mędrzy nie zgodzili się z rabim Meirem, że ofiara z płynów zyskuje status *matir*, (por. Zew 4,3), gdyż ktoś może złożyć swoją ofiarę (krwawą) jednego dnia, a ofiarę z płynów następnego dnia. Z tego względu ofiara z płynów sama staje się dozwoloną, a nie ze względu na inną ofiarę, która – kontynuując myśl – nie może nadać statusu *pigul* ofierze z płynów.

¹⁰⁵ Jak to wyjaśniono na początku tej oraz poprzedniej lekcji.

¹⁰⁶ Po upływie nakazanego terminu.

¹⁰⁷ W tekście oryginalnym *hu* – dosł. ‘oni’, gdyż ofiara krwawa *zewach* jest rodzaju męskiego.

¹⁰⁸ Hebr. *nesachim*, por. wyjaśnienie wyżej.

¹⁰⁹ Hebr. *pigul*. Ktokolwiek napije się wina z tej ofiary lub zje z niej cokolwiek, podlega karze wytępienia karet.

¹¹⁰ Kiedy zarzynano zwierzę na ofiarę, ofiara z płynów była już uświęcona w naczyniu rytualnym.

¹¹¹ Ze względu na niewłaściwą intencję.

¹¹² Zgodnie z przyjętą zasadą, że niewłaściwa intencja ofiary pobocznej nie może powodować statusu *pigul* głównej ofiary.

¹¹³ Hebr. *pigul*.

¹¹⁴ Podczas spalania szczypty ofiarujący miał na myśli spożycie pozostałości ofiary po wskazanym terminie.

¹¹⁵ Nie miał na myśli niewłaściwej intencji podczas spalania kadzidła.

¹¹⁶ Albo postąpił odwrotnie.

¹¹⁷ Miał na myśli niewłaściwą intencję podczas spalania kadzidła.

¹¹⁸ Nie miał na myśli niewłaściwej intencji podczas spalania szczypty.

¹¹⁹ Zdaniem rabiego Meira ofiara pokarmowa stała się obrzydliwością (*pigul*) tylko z powodu jednego czynnika zezwalającego (*matir*) co jest niezgodne z podaną na wstępie halachą.

*karet*¹²⁰. Mędrcy zaś mówią: Nie ma tu zastosowania kara wytępienia *karet*, dopóki nie spowoduje obrzydliwości wszystkim¹²¹, co czyni [ofiara] dozwoloną¹²². Mędrcy zgadzają się z rabim Meirem w przypadku ofiary pokarmowej grzesznika¹²³ i ofiary pokarmowej podejrzanej o cudzołstwo¹²⁴, że jeśli spowodował obrzydliwość szczyptą¹²⁵, to jest to obrzydliwość¹²⁶ i ma [w tym przypadku] zastosowanie kara wytępienia *karet*¹²⁷, ponieważ szczypta jest tu jedynym czynnikiem uzdatniającym ofiarę¹²⁸. Jeśli zarznął jednego z baranków¹²⁹ [z zamiarem] spożycia dwóch chlebów następnego dnia¹³⁰ albo jeśli ofiarował jedną z miar kadzidła¹³¹ [z zamiarem] spożycia dwóch rzędów [chlebów pokładnych] następnego dnia¹³² – rabi Meir mówi: To jest obrzydliwość¹³³ i ma tu zastosowanie kara wytępienia *karet*¹³⁴. Mędrcy zaś mówią: Nie ma tu zastosowania kara wytępienia *karet*, dopóki nie spowoduje obrzydliwości wszystkim¹³⁵, co czyni ofiarę dozwoloną. Jeśli zarznął jednego z baranków¹³⁶ [z zamiarem] spożycia czegoś z niego następnego dnia¹³⁷, to ten¹³⁸ staje się obrzydliwością¹³⁹, a drugi pozostaje zdatny¹⁴⁰. [Jeśli zarznął jednego z baranków z zamiarem] spożycia czegoś z drugiego [z nich] następnego dnia, to obydwa pozostają zdadne¹⁴¹” (2,5).

¹²⁰ Kara wytępienia *karet* dotyczy każdego, kto zje cokolwiek z tej ofiary.

¹²¹ Zgodnie z przyjętą wcześniej halachą pigul może spowodować jedynie niewłaściwa intencja podczas spalania obydwu czynników zezwalających (*matirim*): szczypty i kadzidła.

¹²² Chodzi tu o szczyptę i kadzidło, gdyż tylko one razem czynią ofiarę dozwoloną.

¹²³ Hebr. *minchat chote*. Wyjaśnione na wstępie artykułu.

¹²⁴ Hebr. *minchat sota*. Jw.

¹²⁵ Jeśli podczas spalania szczypty miał niewłaściwą intencję.

¹²⁶ Jeśli ofiara nabywa status pigul.

¹²⁷ Jeśli ktoś spożyje coś z tej ofiary.

¹²⁸ Hebr. *matir*. Przy ofiarach za grzech, o których tu mowa, tzn. ofierze pokarmowej grzesznika i ofierze pokarmowej podejrzanej o cudzołstwo nie używano kadzidła. Dlatego szczypta sama czyniła ofiarę zdatną.

¹²⁹ Ofiarowanych w Święto Tygodni przez całe zgromadzenie w ofierze pojednania razem z dwoma chlebami, por. Kpł 23,17.19-20; Men 2, 2-3.

¹³⁰ Po określonym terminie.

¹³¹ Hebr. *bazichim* lub *bazikim*. Dwie miary kadzidła składano na dwóch rzędach chlebów pokładnych w każdy szabat, por. Kpł 24,7; Men 2,2; 11,7.

¹³² Po szabacie intencją podczas spalania kadzidła było spożycie chlebów pokładnych z dwóch rzędów po ustalonym terminie. Por. Men 2,2.

¹³³ Hebr. pigul. Według rabiego Meira ofiara nabyła status pigul, ponieważ jedna z dwóch miar kadzidła stanowiąca połowę czynnika uzdatniającego (*matir*) ofiarę wystarczy, żeby ofiara była zdatna, a niewłaściwa intencja spożycia po szabacie spowodowała pigul ofiary.

¹³⁴ Jeśliby ktoś zjadł cokolwiek z tej ofiary.

¹³⁵ Zdaniem Mędrców do spowodowania statusu pigul ofiary konieczny jest całkowity czynnik uzdatniający ofiarę, który w tych przypadkach stanowią dwa baranki lub obie części kadzidła. Dwa chleby wolno spożyć tylko po zarznięciu obydwu baranków, a chleb pokładny wyłącznie po spalaniu dwóch miar kadzidła.

¹³⁶ Ofiarowanych w Święto Tygodni, por. wyjaśnienie wyżej.

¹³⁷ Po ustalonym terminie.

¹³⁸ Baranek zarznięty z niewłaściwą intencją.

¹³⁹ Hebr. pigul.

¹⁴⁰ Hebr. *kaszer*. Drugi baranek pozostaje zdatny, nie przejął statusu pigul od pierwszego baranka.

¹⁴¹ Ponieważ razem czynią chleb dozwolony do spożycia. Jeden czynnik zezwalający (*matir*) nie powoduje statusu pigul drugiego, tzn. niewłaściwa intencja towarzysząca rytuałowi jednego *matir*, ale odnosząca się do drugiego nie ma na niego wpływu.

2.1.10. To, co unieważniało rytuał składania ofiar krwawych, unieważnia też rytuał składania ofiar pokarmowych

Reguły tej miszny zostały podane w Zew 3,3 w kontekście składania ofiar krwawych. Lekcja poucza, że intencje ‘po ustalonym terminie’ lub ‘poza wyznaczonym miejscem’ skutkują unieważnieniem ofiary tylko wtedy, gdy ktoś miał zamiar spożyć to, co się zwykle spożywa z ofiary lub spalić to, co się zwykle spala na ołtarzu i było tego mniej niż wielkość oliwki (*kazajit*). Powyższe reguły dostosowano do rytuału składania ofiar pokarmowych. Wzięcie szczypty odpowiada zarżnięciu ofiary, umieszczenie szczypty w naczyniu odpowiada zebraniu krwi do naczynia, przeniesienie szczypty koresponduje z przeniesieniem krwi, a spalenie szczypty na ołtarzu koresponduje z rozpryskaniem krwi ofiary krwawej u stóp ołtarza. Wszystkie cztery czynności powinny być wykonane zgodnie z przeznaczeniem. To, co unieważniało rytuał składania ofiar krwawych, unieważnia też rytuał składania ofiar pokarmowych:

„Jeśli ktoś wziął szczyptę z ofiary pokarmowej [z zamiarem] spożycia¹⁴² tego, czego się zwykle nie jada¹⁴³ albo spalania¹⁴⁴ tego, czego się zwykle nie spala¹⁴⁵, to [ofiara pozostaje] zdatna¹⁴⁶. Rabi Eliezer uznaje ją za nieważną¹⁴⁷. [Jeśli miał zamiar] spożyć to, co się zwykle jada¹⁴⁸ lub spalić to, co się zwykle spala¹⁴⁹, ale było tego mniej niż [wielkość] oliwki¹⁵⁰, to [ofiara pozostaje] zdatna¹⁵¹. Jeśli [miał zamiar] zjeść [coś wielkości] połowy oliwki i spalić [coś wielkości] połowy oliwki¹⁵², to [ofiara pozostaje] zdatna, ponieważ nie łączy się jedzenia ze spalaniem¹⁵³”. (3,1)

¹⁴² ‘Po ustalonym terminie’ lub ‘poza wyznaczonym miejscem’.

¹⁴³ Np. szczypty z ofiary lub kadzidła, które podlegają spalaniu.

¹⁴⁴ ‘Po ustalonym terminie’ lub ‘poza wyznaczonym miejscem’.

¹⁴⁵ Np. pozostałości ofiary, którą się spożywa.

¹⁴⁶ Ponieważ takie intencje nie powodują niezdatności ofiary.

¹⁴⁷ Zgodnie z wcześniej przyjętymi zasadami intencja ‘po ustalonym terminie’ powoduje obrzydliwość (pigul) ofiary, a zamiar ‘poza wyznaczonym miejscem’ sprawia, że ofiara staje się niezdatna (pasul lub psula). Rabi Eliezer wydedukował swój pogląd z Kpł 7,18. Hałacha nie podziela jednak jego opinii.

¹⁴⁸ Np. coś pozostałości ofiary pokarmowej.

¹⁴⁹ Np. trochę szczypty. Jednak z zamiarem wykonania ‘po ustalonym terminie’ lub ‘poza wyznaczonym miejscem’.

¹⁵⁰ Hebr. *kazajit* – dosł. ‘jak oliwka’. Termin techniczny wskazujący najmniejszą dozwoloną lub zabronioną ilość.

¹⁵¹ Zamiar spożycia lub spalania wielkości mniejszej niż oliwka nie dyskwalifikuje ofiary.

¹⁵² ‘Po ustalonym terminie’ lub ‘poza wyznaczonym miejscem’.

¹⁵³ Dlatego nie można połączyć w jedną zabronioną wielkość oliwki (*kazajit*) np. wielkość połowy oliwki pozostałości ofiary przeznaczonej do spożycia z wielkością połowy oliwki ze szczypty przeznaczonej do spalania. Nie ma tu zabronionej wielkości połowy oliwki, dlatego ofiara pozostaje zdatna.

2.1.11. Przypadki odstępstw od przyjętego rytuału, które jednak nie dyskwalifikują ofiary

Ta miszna omawia przypadki odstępstw od przyjętego rytuału, które jednak nie dyskwalifikują ofiary:

„Jeśli nie wylał¹⁵⁴ albo nie zmieszał, albo nie połamał na kawałki¹⁵⁵, albo nie posolił¹⁵⁶, albo nie wykonał gestu kołysania¹⁵⁷, albo nie przeniósł¹⁵⁸ albo połamał na większe kawałki¹⁵⁹, albo nie pomazał¹⁶⁰, to są zdatne¹⁶¹. Jeśli szczypta z jednej ofiary pokarmowej¹⁶² zmieszała się ze szczyptą innej ofiary pokarmowej¹⁶³ albo z ofiarą pokarmową kapłanów¹⁶⁴, albo z ofiarą pokarmową namaszczonego kapłana¹⁶⁵, albo z ofiarą pokarmową z płynów¹⁶⁶, to jest zdatna¹⁶⁷. Rabi Jehuda mówi: [Jeśli zmieszała się¹⁶⁸] z ofiarą pokarmową namaszczonego kapłana albo z ofiarą z płynów¹⁶⁹, to jest niezdatna¹⁷⁰, ponieważ mieszanka jednej jest gęsta¹⁷¹, a mieszanka drugiej jest rzadka¹⁷² i one wchłaniają się nawzajem¹⁷³”. (3,2)

¹⁵⁴ Jeśli nie wylał oliwy na ofiarę pokarmową, ale cały log oliwy wlał do naczynia przed nasypaniem do niego mąki i nie powtórzył polania mąki oliwą, por. Men 6,3.

¹⁵⁵ Nie podzielił ofiary pokarmowej na mniejsze części.

¹⁵⁶ Nie posolił całej ofiary pokarmowej, ale tylko szczyptę z niej. (Posolenie całej ofiary jest nieodzwonne).

¹⁵⁷ To odnosi się do ofiary pokarmowej kobiety podejrzanej o cudzołóstwo (minchat sota) oraz do ofiary pokarmowej z pierwszych plonów (minchat haomer), gdyż składaniu obu ofiar towarzyszył gest kołysania.

¹⁵⁸ Nie przeniósł ofiary do ołtarza, por. Men 5,5-6.

¹⁵⁹ Podzielił ofiarę na większe kawałki niż dozwolone wielkości oliwki (kazajit) niezgodnie z przyjętym rytuałem, por. Men 6,4.

¹⁶⁰ Nie posmarował oliwą placek, które należało posmarować, por. Kpł 2,4; Men 6,3.

¹⁶¹ Pomimo uchybień w rytuale omawiane wyżej przypadki ofiar pokarmowych są zdatne.

¹⁶² Np. dobrowolnej ofiary pokarmowej.

¹⁶³ W tekście oryginalnym bekomec chawertah – dosł. ‘ze szczyptą jej towarzyski’.

¹⁶⁴ Hebr. minchat kohanim.

¹⁶⁵ Hebr. minchat kohen hamasziach – dosł. ‘ofiara pokarmowa namaszczonego kapłana’ tożsame jest z minchat hakohen hagadol – dosł. ‘ofiara pokarmowa najwyższego kapłana’, czyli arcykapłana. Ofiara z ciasta, którą arcykapłan składał każdego dnia nazywano minchat chawitin.

¹⁶⁶ Hebr. minchat nesachim, którą składano razem z krwawą ofiarą ze zwierząt. Powyższe ofiary były spalane na ołtarzu podobnie jak szczypta, która się z nimi zmieszała, por. Men 6,2.

¹⁶⁷ Taka mieszanka nadaje się do spalania na ołtarzu. Zgodnie z przyjętą wcześniej zasadą ofiary składane na ołtarzu nie unieważniają się nawzajem.

¹⁶⁸ Szczypta z jednej, np. dobrowolnej ofiary pokarmowej.

¹⁶⁹ Obie ofiary wyjaśniono wyżej.

¹⁷⁰ Taka mieszanka jest niezdatna.

¹⁷¹ Zwykła ofiara pokarmowa zawierała jeden log oliwy na jedną dziesiątą efy (isaron) mąki, por. Miary płynów i ciał sypkich, Miszna: Zeraim (Nasiona), Marcinkowski 2013: 325.

¹⁷² Arcykapłan miał do dyspozycji trzy miary log na jedną dziesiątą efy (isaron) mąki, a kiedy ofiarę pokarmową składał razem z ofiarą z płynów (ofiara pokarmowa towarzyszyła zarówno codziennej, jak i dodatkowej ofierze całopalnej), to mieszanka zawierała jedną dziesiątą efy mąki na trzy miary log oliwy dla ofiary z jagnięcia, albo dwie dziesiąte efy mąki na cztery miary log dla ofiary z barana, albo trzy dziesiąte efy mąki na sześć miar log oliwy dla ofiary z wołu, por. Men 9,3; Zew 4,3.

¹⁷³ Szczypta, która zmieszała się z jedną z powyższych ofiar, wchłaniała nadmiar oliwy.

2.1.12. Możliwość zniesienia niektórych uchybień

Ta miszna kontynuuje rozważania dotyczące odstępstw od przyjętego rytuału składania ofiar pokarmowych. Poucza również o możliwości zniesienia niektórych uchybień: „Jeśli zmieszały się ze sobą¹⁷⁴ dwie ofiary pokarmowe¹⁷⁵, z których nie wzięto szczypty, ale można [jeszcze] wziąć szczyptę z każdej z nich oddzielnie¹⁷⁶, to pozostają zdatne¹⁷⁷; a jeśli nie¹⁷⁸, to są niezdatne¹⁷⁹. Jeśli szczypta¹⁸⁰ zmieszała się z ofiarą, z której nie wzięto szczypty, to nie wolno tego spalić¹⁸¹. [Jednak] jeśli to¹⁸² spalono, to ofiara, z której wzięto szczyptę, liczy się właścicielom¹⁸³, a ta, z której nie wzięto szczypty, nie liczy się właścicielom¹⁸⁴. Jeśli jej¹⁸⁵ szczypta zmieszała się z jej pozostałością¹⁸⁶ albo z pozostałością innej [ofiary]¹⁸⁷, to nie wolno tego¹⁸⁸ spalić¹⁸⁹. Jeśli jednak to spalono¹⁹⁰, to liczy się właścicielom¹⁹¹. Jeśli ofiarowano szczyptę, która była nieczysta, to diadem znosi uchybienia¹⁹². Jeśli wyniesiono [szczyptę]¹⁹³, a [następnie] ją ofiarowano¹⁹⁴, to diadem nie znosi uchybienia¹⁹⁵, ponieważ diadem znosi uchybienia spowodowane nieczystością, ale nie znosi uchybień z powodu wyniesienia”. (3,3)

¹⁷⁴ Zostały położone obok siebie w jednym naczyniu.

¹⁷⁵ Z każdej z nich należało wziąć szczyptę.

¹⁷⁶ Z każdej ofiary można wziąć szczyptę bez konieczności mieszania ich.

¹⁷⁷ Ofiary pozostają zdatne.

¹⁷⁸ Jeśli nie można z nich wziąć szczypty, z każdej oddzielnie.

¹⁷⁹ Por. Kpł 2,2.

¹⁸⁰ Z jednej ofiary.

¹⁸¹ Nie wolno spalić takiej mieszanki, ale samą szczyptę wolno spalić.

¹⁸² Jeśli spalono taką mieszankę.

¹⁸³ Przynosi właścicielom ofiary odkupienia win, ponieważ jej szczypta została spalona na ołtarzu.

¹⁸⁴ Nie liczy się jej właścicielom jako spełnienie obowiązku, ponieważ nie pobrano z niej szczypty, która to czynność uzdatnia dobrowolną ofiarę pokarmową jak to już wcześniej wyjaśniono. Właściciele powinni złożyć ponownie ofiarę pokarmową z zachowaniem wymaganego rytuału.

¹⁸⁵ Ofiary pokarmowej.

¹⁸⁶ Z pozostałością tej ofiary.

¹⁸⁷ Z której pobrano szczyptę.

¹⁸⁸ Tej mieszanki.

¹⁸⁹ Ponieważ nie pali się tego, co jest przeznaczone do spożycia, por. Kpł 2,11.

¹⁹⁰ Przez pomyłkę spalono mieszankę

¹⁹¹ Nie muszą ponownie składać ofiary, ponieważ szczypta z ich ofiary została spalona.

¹⁹² Zgodnie z Wj 28,38 diadem znosi uchybienie spowodowane nieczystością.

¹⁹³ Wyniesienie szczypty poza dziedziniec świątynny zdyskwalifikowało ją.

¹⁹⁴ Na ołtarzu.

¹⁹⁵ Diadem nie znosi uchybienia spowodowanego wyniesieniem poza dziedziniec świątynny, gdyż wówczas nie może zjednać łaski Pana, por. Wj 28,38.

2.1.13. Reguły dotyczące ofiary krwawej odnoszą się do ofiary pokarmowej

Przypomnijmy, że pobranie szczypty z ofiary pokarmowej uzdatnia ją tak, jak rozpryskanie krwi uzdatnia ofiarę krwawą. W odniesieniu do tej ostatniej rabi Jehoszua twierdzi, że nie można dokonać rozpryskania krwi ofiary krwawej, której mięso zaginęło, podczas gdy rabi Elizer jest odmiennego zdania (Pes 77a). Ta miszna obie reguły dotyczące ofiary krwawej odnosi do ofiary pokarmowej i podtrzymuje różnice zdań obu uczonych rabinicznych przy założeniu, że pozostałość ofiary pokarmowej traktujemy jak mięso ofiary krwawej, a pobranie szczypty z ofiary pokarmowej jak rozpryskanie krwi ofiary krwawej: „Jeśli pozostałość ofiary¹⁹⁶ stała się nieczysta albo została spalona, albo zaginęła¹⁹⁷, to zgodnie z zasadą rabiego Eliezera¹⁹⁸ pozostaje zdalna¹⁹⁹, ale według reguły [którą przedstawił] rabi Jehoszua²⁰⁰, staje się niezdatna²⁰¹. Jeśli nie włożono do naczynia liturgicznego²⁰², to jest niezdatna²⁰³. Rabi Szimon uznaje ją²⁰⁴ [jednak] za zdalną²⁰⁵. Jeśli jej szczyptę spalono dwukrotnie²⁰⁶, to jest zdalna²⁰⁷”. (3,4)

2.2. Relacja części ofiary do całości. (Men 3,5-4,4)

2.2.1. Brak części jednego elementu unieważnia inny

Poniższa lekcja omawia przypadki, gdy brak części jednego elementu unieważnia inny:

¹⁹⁶ Ofiary pokarmowej.

¹⁹⁷ Zanim pobrano z niej szczyptę spalono na ołtarzu.

¹⁹⁸ Która odnosi się do ofiary krwawej, jak to wyżej wyjaśniono.

¹⁹⁹ Regułę rabiego Eliezera odnoszącą się do ofiary krwawej przystosowano do ofiary pokarmowej. Tak jak w przypadku ofiary krwawej, tak też i w przypadku ofiary pokarmowej uznano jej zdalność.

²⁰⁰ Jak nie można dokonać rozpryskania krwi ofiary krwawej, której mięso zaginęło, zostało spalone lub uległo skalaniu, tak też nie można spalić szczypty z ofiary pokarmowej, której pozostałość zaginęła, została spalona lub uległa skalaniu.

²⁰¹ Nie można ofiarować szczypty z ofiary, gdy nie ma jej pozostałości. Ten pogląd podziela halacha. Według Gemary rabi Jehoszua zgadza się jednak, że jeśli tylko część pozostałości zaginęła, została spalona lub uległa skalaniu, to szczyptę można ofiarować na ołtarzu.

²⁰² Jeśli nie włożono szczypty do naczynia liturgicznego przed jej spaleniem na ołtarzu.

²⁰³ Ofiara jest niezdatna.

²⁰⁴ Ofiarę.

²⁰⁵ Zdaniem rabiego Szimona niewłożenie szczypty do naczynia liturgicznego przed jej spaleniem na ołtarzu nie dyskwalifikuje ofiary. Jego zdaniem ofiara została uświęcona przez włożenie jej do naczynia liturgicznego pobraniem z niej szczypty. Wszyscy są zgodni, że gdyby nie włożono ofiary do naczynia liturgicznego, to stałaby się niezdatna.

²⁰⁶ W dwóch częściach, np. najpierw połowę i potem połowę.

²⁰⁷ Zakładając, że każda część szczypty spełniała wymóg najmniejszej ilości koniecznej do uznania zdalności, czy wielkości oliwki (kazajit).

„Mniejsza część szczypty²⁰⁸ może unieważnić większą część; mniejsza część *isaronu*²⁰⁹ może unieważnić większą część²¹⁰; mniejsza część wina²¹¹ może unieważnić większą część; mniejsza część oliwy²¹² może unieważnić większą część. Wyborna mąka i oliwa²¹³ unieważniają się wzajemnie²¹⁴. Szczypta i kadzidło unieważniają się wzajemnie²¹⁵”. (3,5)

2.3. Codzienna ofiara pokarmowa arcykapłana (Men 4,5)

Ta miszna zajmuje się ofiarą pokarmową arcykapłana, nazywaną też ofiarą z placzków (*minchat chawitin*), którą składał ze środków własnych codziennie rano i po południu, po połowie z dziesiątej części *efy* (*isaron*) wybornej mąki:

„Placzków²¹⁶ arcykapłana nie przynosi się po połowie²¹⁷, ale bierze²¹⁸ cały *isaron*²¹⁹ i dzieli go²²⁰, a [następnie] ofiaruje [jedną] połowę rano, a [drugą] połowę po południu²²¹. Jeśli kapłan, który ofiarował połowę rano, zmarł i wybrano na jego miejsce innego kapłana²²², to nie przynosi²²³ połowy *isaronu* ze swego domu²²⁴ ani połowy *isaronu* poprzedniego²²⁵ [kapłana], ale przynosi cały *isaron*²²⁶, dzieli go i ofiaruje połowę²²⁷, a [drugą] połowę pozostawia

²⁰⁸ Brak niewielkiej ilości szczypty może spowodować niezdatność większej części. Zbyt mała lub zbyt duża szczypta jest niezdatna, por Men 1,2. Mędrcy wyjaśnili dwukrotną wzmiankę w Torze, w dwóch różnych miejscach (Kpł 2,2; 5,12) na temat pełnej szczypty, że jedno wynika z przykazanie, a drugie jest dla unieważnienia.

²⁰⁹ Isaron, czyli $\frac{1}{10}$ część *efy*, por. tabelę Miary płynów i ciał sypkich, Miszna: Zeraim (Nasiona), s.325. Mowa tu o określonej przez Torę ilości wybornej mąki przeznaczonych na ofiarę pokarmową.

²¹⁰ Brak nawet niewielkiej ilości mąki może być przyczyną unieważnienia ofiary pokarmowej.

²¹¹ Określona ilość wina, którym polewano ofiarę. Mowa tu o ofierze z płynów (*minchat nesachim*), którą łączono z ofiarą pokarmową i składano razem z ofiarą krwawą ze zwierząt; połowę miary *hin* dla wołu, (jedną trzecią) $\frac{1}{3}$ *hin* dla barana i $\frac{1}{4}$ *hin* dla jagnięcia, por. Lb 15,5.11; por. także wyżej wskazaną tabelę.

²¹² Miara dla ofiary z płynów odpowiadała ilości wina, por. wyżej. Por. także Men 1,3.

²¹³ Z ofiary pokarmowej.

²¹⁴ Jeśli któreś z nich jest zbyt mało, to ofiara jest niezdatna.

²¹⁵ Ofiara pokarmowa jest zdatna, jeśli szczypta i kadzidło zostaną spalone na ołtarzu, por. Kpł 2,2;6,8. Jeśli jednego z dwóch elementów jest zbyt mało, to unieważnia także drugi element.

²¹⁶ Ta ofiara, posmarowana oliwą, była spalona w całości na ołtarzu, por. Kpł 6,13-16.21; Tam 1,3; Mid 1,4.

²¹⁷ W dwu częściach.

²¹⁸ Arcykapłan.

²¹⁹ Isaron, czyli $\frac{1}{10}$ część *efy*, por. tabelę Ważniejsze monety, wagi, i miary, Miszna: Zeraim (Nasiona), Marcinkowski 2013: 325.

²²⁰ Bierze $\frac{1}{10}$ *efy* mąki i dzieli na dwie połowy. Z każdej połowy mąki zagniata sześć placzków, czyli z jednego całego *isaronu* mąki dwanaście placzków.

²²¹ Sześć placzków rano i sześć po południu.

²²² Jeszcze tego samego dnia przed południem.

²²³ Nowo wybrany arcykapłan.

²²⁴ Żeby ofiarować go po południu.

²²⁵ W tekście oryginalnym *riszon* – dosł. ‘pierwszy’.

²²⁶ Ze swojego domu.

²²⁷ Po południu.

do zepsucia²²⁸. Okazało się, że dwie połowy były ofiarowane²²⁹ i dwie połowy pozostawione do zepsucia²³⁰. Jeśli nie wybrano innego kapłana, to z czyjej [własności należy] złożyć [ofiary pokarmową]?²³¹ Rabi Szimon²³² mówi: Na koszt zgromadzenia²³³. Rabi Jehuda²³⁴ [zaś] mówi: Na koszt spadkobierców²³⁵. I należy złożyć ją w całości²³⁶. (4,5)

2.4. Prawa dotyczące składania ofiar pokarmowych (5,1-9)

2.4.1. Ofiary pokarmowe składa się niekwaszone

Rozdział piąty traktatu *Menachot* omawia prawa dotyczące składania ofiar pokarmowych. Ta miszna skupia się na zagadnieniu zakwaszenia:

„Wszystkie ofiary pokarmowe składa się niekwaszone²³⁷ z wyjątkiem ofiary dziękczynnej²³⁸ i dwóch chlebów²³⁹, które składa się zakwaszone²⁴⁰. Rabi Meir mówi: Zakwas²⁴¹ dla nich wydziela się z ich własnego [ciasta] i [nim] się je zakwasza²⁴². Rabi Jehuda [zaś] mówi:

²²⁸ Ciasto pozostawione na noc ulega zepsuciu i należy je następnego dnia spalić na ‘miejscu popiołu’ (hebr. *beit hadeszen*), por. Zew 5,2; 6,5; 104b; Jastrow, s.326.

²²⁹ Jedną połowę ofiarował poprzedni arcykapłan rano, a drugą nowo wybrany arcykapłan po południu.

²³⁰ Jedną połowę pozostawił poprzedni arcykapłan rano, który następnie zmarł, a drugą nowo wybrany arcykapłan po południu. Por. wyjaśnienie wyżej.

²³¹ Którą arcykapłan od dnia namaszczenia składał codziennie rano i wieczorem z własnych środków.

²³² Według Kodeksu Kaufmanna rabi Jehuda.

²³³ Czyli z funduszu świątynnego.

²³⁴ Według Kodeksu Kaufmanna rabi Szimon.

²³⁵ Do czasu wybrania nowego arcykapłana koszty związane ze złożeniem omawianej tu ofiary powinni ponieść spadkobiercy zmarłego arcykapłana. Halacha podziela opinię rabiego Jehudy.

²³⁶ Z $\frac{1}{10}$ wybornej mąki, czyli cały isaron, a nie z jego połowy. Skoro nie było nowego arcykapłana, to nie było komu podzielić ziarna przeznaczonego na ofiarę pokarmową, por. OAM, rd.III, s.78.

²³⁷ Por. Kpł 2,4-5.11.

²³⁸ Razem z ofiarą dziękczynną składano czterdzieści placków z czego dziesięć zakwaszonych, Kpł 7,13; Men 3,2; 7,1.

²³⁹ Mowa tu o ‘dwóch chlebach kołusania’ (lechem *tenufa sztajim*) składanych w Szawout, por. Kpł 23,17; Men 2,2; 3,6.11.

²⁴⁰ Por. Kpł 7,13; 23,17.

²⁴¹ Kodeks Kaufmanna dodaje *kazajit* – ‘wielkość oliwki’.

²⁴² Według rabiego Meira zakwas sporządza się z obu części wybornej mąki przeznaczonej na ofiarę dziękczynną i dwa chleby, a następnie tak przygotowany zaczyn dokłada się do ciasta ofiary pokarmowej, żeby je zakwaszić. Przyniesienie oddzielnego zakwasu i dołożenie go do ciasta spowodowałoby nadmiar ciasta, co byłoby niezgodne z przyjętymi zasadami wskazanymi przez Torę.

To nie jest najlepszy sposób²⁴³. Raczej bierze się²⁴⁴ [stary] zakwas²⁴⁵, wkłada go do miary²⁴⁶ i wypełnia się miarę²⁴⁷. Powiedzieli²⁴⁸ mu: Również w ten sposób może być tego niedobór lub nadmiar²⁴⁹”. (5,1)

2.4.2. Zagniatanie, rolowanie i pieczenie

Ta miszna oprócz zakwaszenia porusza zagadnienie odpowiedzialności za formy przygotowania ‘ofiary pokarmowej’, a w szczególności za zgniatanie, rolowanie i pieczenie: „Wszystkie ofiary pokarmowe²⁵⁰ zgniatana się w letniej wodzie i pilnuje się, żeby się nie zakwasiły²⁵¹. Jeśli ich²⁵² pozostałości²⁵³ ulegną zakwaszeniu, to zostanie złamany zakaz²⁵⁴ ‘nie będziesz czynił²⁵⁵’, gdyż napisano²⁵⁶: „Wszelka ofiara pokarmowa, którą będziecie składać Panu, nie będzie przygotowywana z zakwasem²⁵⁷”. Ponosi się odpowiedzialność²⁵⁸ za jej zagniatanie²⁵⁹, rolowanie²⁶⁰ i pieczenie²⁶¹”. (5,2)

2.4.3. Oliwa i kadzidło

Ta miszna precyzuje, które ofiary wymagają oliwy i kadzidła, które tylko samej oliwy, które tylko samego kadzidła, a które nie potrzebują ani oliwy, ani kadzidła: „[Jedne ofiary pokarmowe] wymagają oliwy i kadzidła; [inne] oliwy bez kadzidła albo

²⁴³ Zwrot hi einah min hamuwchar – dosł. ‘to nie jest najlepszy’ oznacza, że nie jest to najlepszy sposób na zakwaszenie ofiary pokarmowej. Kodeks Kaufmanna podaje hi einah min hamechubar - dosł. ‘to się z tym nie łączy’, co miałoby również wskazywać, że to nie jest dobry sposób na zakwaszenie tej ofiary pokarmowej. Różnica pomiędzy obu wersjami tekstu Miszny sprowadza się do przestawienia dwóch spółgłosek rdzennych; w pierwszym przypadku to rdzeń bet-chet-resz, a w drugim chet-bet-resz.

²⁴⁴ Przynosi się z domu stary zakwas, przygotowany kilka dni wcześniej.

²⁴⁵ Młody zakwas nie spowodowałby wystarczającego zakwaszenia.

²⁴⁶ Miara odmierzająca isaron wybornej mąki.

²⁴⁷ Zakwas posypuje się mąką, aż do wypełnienia miary.

²⁴⁸ Do wyrazu amru – dosł. ‘powiedzieli’ dodaje się zwykle w komentarzu ‘Mędrcy’. Niektóre wersje Miszny podają w tekście głównym amar – dosł. ‘powiedział’, co odnosi się do rabiego Meira.

²⁴⁹ To zależy od konsystencji i wielkości zakwasu, co może spowodować niedobór lub nadmiar ciasta w naczyniu. Halacha podziela opinię rabiego Jehudy.

²⁵⁰ Składane jako niekwaszone.

²⁵¹ Nie można dopuścić do fermentacji, co wyjaśniono dalej.

²⁵² W tekście oryginalnym shejareiha – dosł. ‘jej pozostałości’.

²⁵³ Włączając części ofiary spożywane przez kapłanów.

²⁵⁴ Por. Kpł 6,10.

²⁵⁵ Hebr. lo taase.

²⁵⁶ Hebr. szeneemar – ‘gdyż powiedziano’.

²⁵⁷ Kpł 2,11.

²⁵⁸ Za niewłaściwe przygotowanie ofiary groziła kara chłosty.

²⁵⁹ Zagniatanie ciasta na ofiarę pokarmową.

²⁶⁰ Rolowanie ciasta.

²⁶¹ Pieczenie ofiary pokarmowej. Jeśli ktoś niewłaściwie przeprowadził powyższe czynności i doprowadził rytuał do końca, złamał trzy zakazy.

kadzidła bez oliwy; [a jeszcze inne] nie wymagają ani oliwy, ani kadzidła. Te wymagają oliwy i kadzidła: ofiara pokarmowa z wybornej mąki²⁶², ofiara pokarmowa z patelni²⁶³, ofiara pokarmowa z rondla²⁶⁴, placki²⁶⁵ i podpłomyki²⁶⁶, ofiara pokarmowa kapłanów²⁶⁷, ofiara pokarmowa namaszczonego kapłana²⁶⁸, ofiara pokarmowa gojów²⁶⁹, ofiara pokarmowa kobiet²⁷⁰, ofiara pokarmowa z pierwszego snopa²⁷¹. Ofiara z płynów²⁷² wymaga oliwy, ale nie wymaga kadzidła. Chleby pokładne²⁷³ wymagają kadzidła, ale nie wymagają oliwy. Dwa chleby [kołysania]²⁷⁴, ofiara pokarmowa grzesznika²⁷⁵ i ofiara podejrzanej o cudzołóstwo²⁷⁶ [nie potrzebują] ani oliwy, ani kadzidła”. (5,3)

2.4.4. Nie zawsze używa się oliwy i kadzidła

Ta miszna poucza, że każdy, kto dodaje oliwę lub kadzidło do ofiary pokarmowej grzesznika albo do ofiary pokarmowej kobiety podejrzanej o niewierność wobec męża (*sota*), łamie zakaz dodawania oliwy lub kadzidła do ofiary wspominającej grzech i podlega karze chłosty. W tej sprawie Tora mówi (Kpł 5,15): ‘Nie wyleje jednak na to oliwy ani nie położy kadzidła, ponieważ jest to ofiara posądzenia, czyli ofiara wspominająca grzechy, przypominająca winę’:

„[Składający ofiarę] ponosi odpowiedzialność oddzielnie za samą oliwę i oddzielnie za samo

²⁶² Hebr. *minchat solet*, por. Kpł. 2,1-3.

²⁶³ Hebr. *minchat machawat* – ofiara pokarmowa z patelni, czyli ofiara z mąki zaprawianej oliwą, smażona na patelni, por. Kpł 2,5-6.

²⁶⁴ Hebr. *minchat marcheszet* – ‘ofiara pokarmowa z rondla’, czyli z garnka głębokiego smażenia, por. Kpł 2,7.

²⁶⁵ Hebr. *chalot* – mowa tu o przasných plackach pieczonych w piecu, por. Kpł 2,4.

²⁶⁶ Jw.

²⁶⁷ Hebr. *minchat kohanim*. Mowa tu o ofierze dobrowolnej składanej przez kapłana.

²⁶⁸ Hebr. *minchat kohen maszi'ach* – ‘ofiara pokarmowa namaszczonego kapłana’ nazywana też *minchat chawitin* – ‘ofiara z placków’ składana przez arcykapłana w dwóch połowach codziennie rano i po południu. Ta ofiara, posmarowana oliwą, była spalana w całości na ołtarzu, por. Kpł 6, 13-16.

²⁶⁹ Hebr. *minchat gojim*. Uznawano dobrowolne ofiary składane przez obcych, por. Szek 1,5. Por. także OAM, III 80.

²⁷⁰ Jako ofiara dobrowolna.

²⁷¹ Hebr. *minchat haomer* – ofiara pokarmowa z pierwszego snopa składana 16 nisan; zawierała dziesiątą część efy mąki jęczmiennej zmieszanej z oliwą. Szczyptę (komec) z tej ofiary spalano na ołtarzu, a resztę spożywali kapłani. Tora określa tę ofiarę jako *minchat bikurim* – ofiara pokarmowa z pierwocin’, por. Kpł 2, 14-15.

²⁷² Hebr. *minchat nesachim* lub *minchat nesachin* (z aramejską końcówką) czyli ofiara z płynów łączona z ofiarą pokarmową, która zawierała określoną miarę wybornej mąki zmieszanej z oliwą z oliwek. Polewano ją winem, stąd nazwa *minchat nesachim*, czyli ofiara pokarmowa z płynów. Spalano ją w całości na ołtarzu, por. Lb 15,4-10; Men 9,6.

²⁷³ Hebr. *lechem hapanim* – ‘chleby pokładne’, dwanaście bochenków chleba, które składano na każdy szabat w Świątyni, por. Kpł 24,5-9.

²⁷⁴ Hebr. *sztei lechem* lub *lechem tenufa sztajim* – dosł. ‘dwa chleby kołysania’ składane w Szawuot, por. Kpł 23,15-17.

²⁷⁵ Hebr. *minchat chote* – ‘ofiara pokarmowa grzesznika’, por. Kpł 5,11-12.

²⁷⁶ Hebr. *minchat sota* – ‘ofiara pokarmowa podejrzanej o cudzołóstwo’ lub jak w tej misznie *minchat kenaot* – ‘ofiara pokarmowa zazdrości’, por. Kpł 5,12-15; Sot 2,1; 3,1-2; 3,6.

kadzidło²⁷⁷. Jeśli dodał do ofiary²⁷⁸ oliwę, to sprawił, że stała się niezdatna²⁷⁹; jeśli [dodał] kadzidło, to niech je zbierze²⁸⁰. Jeśli dodał oliwę do pozostałości [ofiary]²⁸¹, to nie złamał [zakazu]²⁸² ‘nie będziesz czynił’²⁸³. Jeśli postawił jedno naczynie²⁸⁴ na drugim²⁸⁵, to nie spowodował²⁸⁶ jego niezdatności²⁸⁷’. (5,4)

2.4.5. Ofiary pokarmowe, które wymagają przybliżenia do ołtarza

Ta miszna wymienia ofiary pokarmowe, które wymagają przybliżenia do ołtarza: „Jedne ofiary] wymagają przybliżenia²⁸⁸, ale nie wymagają kołysania²⁸⁹, [dla innych konieczne jest] kołysanie ale nie przybliżenie, [dla jeszcze innych potrzebne jest zarówno] przybliżenie, jak i kołysanie, a [niektóre nie wymagają] ani kołysania ani przybliżenia. Te²⁹⁰ wymagają przybliżenia, ale nie potrzebują kołysania: ofiara pokarmowa z wybornej mąki²⁹¹, z patelni²⁹², z rondla²⁹³, placki²⁹⁴, podpłomyki²⁹⁵, ofiara pokarmowa kapłanów²⁹⁶, ofiara pokarmowa namaszczonego kapłana²⁹⁷, ofiara pokarmowa gojów²⁹⁸, ofiara pokarmowa kobiet²⁹⁹ i ofiara pokarmowa grzesznika³⁰⁰. Rabi Szimon mówi: Ofiara pokarmowa kapłanów i ofiara pokarmowa namaszczonego kapłana nie wymagają przybliżania³⁰¹, ponieważ nie bierze się z nich szczypty, a wszystko, z czego nie bierze się szczypty, nie wymaga przybliżania³⁰²”. (5,5)

²⁷⁷ Jeśli dodał samowolnie oliwę i kadzidło do ofiary, która tego nie wymagała, to ponosi podwójną winę oddzielnie za dodanie oliwy i oddzielnie za dodanie kadzidła, podlega podwójnej karze chłosty.

²⁷⁸ W tekście oryginalnym aleiha – dosł. ‘do niej’. Dotyczy to obu wspomnianych wyżej ofiar.

²⁷⁹ Gdyż oliwy nie można już zebrać z ofiary pokarmowej.

²⁸⁰ Po zebraniu kadzidła ofiara pozostaje zdatna.

²⁸¹ W tekście oryginalnym szejareiha – dosł. ‘jej pozostałości’. Mowa tu o pozostałości ofiary spożywanej przez Kapłanów.

²⁸² Ponieważ zakaz Tory odnosi się do ofiary, z której nie wzięto jeszcze szczypty.

²⁸³ Hebr. lo taase.

²⁸⁴ Zawierające oliwę.

²⁸⁵ W którym była ofiara pokarmowa podejrzanego o cudzołóstwo lub ofiara pokarmowa grzesznika.

²⁸⁶ Nie spowodował niezdatności ofiary, ponieważ Tora zabrania wyłącznie (dodawania) dolewania oliwy do mąki, a nie postawienia naczynia na naczyniu.

²⁸⁷ W tekście oryginalnym lo pesalah – dosł. ‘nie uniezdatnił jej’.

²⁸⁸ Do ołtarza.

²⁸⁹ Hebr. tenufa. W kontekście ofiary kołysania por. Marcinkowski 2014: 208. Por. także Kpł 23,15; Rosz Hasz 2,1.

²⁹⁰ Większość z poniżej wymienionych ofiar omówiono w Men 5,3.

²⁹¹ Hebr. minchat solet, por. Kpł 2,1-3.

²⁹² Hebr. minchat machawat, por. Kpł 2,5-6.

²⁹³ Hebr. minchat marcheszet, por. Kpł 2,7.

²⁹⁴ Hebr. chalot.

²⁹⁵ Hebr. rekikim. Nazywane niekiedy plackami, por. Marcinkowski 2016: 303; Naz 6,9.

²⁹⁶ Minchat kohanim.

²⁹⁷ Tzn. ofiara pokarmowa arcykapłana, por. Kpł 6,13-16; Men 4,5.

²⁹⁸ Minchat gojim.

²⁹⁹ Minchat naszim.

³⁰⁰ Minchat chote, por. Kpł 5,11-12.

³⁰¹ Nie wymagają przybliżania do ołtarza, ponieważ są na nim całkowicie spalane.

³⁰² Halacha nie podziela opinii rabiego Szimona.

2.4.6. Ofiary pokarmowe, które wymagają kołysania, ale nie wymagają przybliżania do ołtarza

Ta miszna kontynuuje wyjaśnienia praw dotyczących przybliżenia i kołysania ofiar i nie ogranicza się tylko do ofiar pokarmowych. Wymienia się tu ofiary wymagające kołysania: „Te [ofiary] wymagają kołysania, ale nie wymagają przybliżania: *log* oliwy trędowatego³⁰³ i jego ofiara przebłagalna za winę³⁰⁴ (a według Eliezera ben Jaakow również pierwociny³⁰⁵), poświęcone części³⁰⁶ prywatnych ofiar pojednania³⁰⁷ oraz ich mostek³⁰⁸ i łopatka³⁰⁹, bez różnicy czy [to są ofiary] mężczyzn czy kobiet [jednak składane] przez Izraelitów³¹⁰, ale nie przez innych; a także Dwa Chleby³¹¹ i dwa baranki (zgromadzenia) Święta Tygodni³¹². W jaki sposób postępuje³¹³? Kładzie dwa chleby na dwu barankach i podkłada pod nie od dołu obie ręce, [a następnie] kołysze do przodu i do tyłu, w górę i na dół³¹⁴, jak napisano³¹⁵: ‘którą kołysano i którą podnoszono³¹⁶’. Kołysanie odbywało się na wschodniej stronie³¹⁷, a przybliżanie na zachodniej³¹⁸ i kołysania poprzedzały³¹⁹ przybliżania³²⁰. Ofiara pokarmowa z pierwszych plonów³²¹ i ofiara podejrzanej o cudzołóstwo³²² wymagają kołysania i przybliżania³²³. Chleby pokładne i ofiara pokarmowa składana z ofiarą z płynów nie wymagają ani kołysania, ani przybliżania”. (5,6)

³⁰³ Zgodnie z Torą trędowaty po oczyszczeniu ósmego dnia ofiarował dwa baranki bez skazy, jedną owcę roczną bez skazy, trzy dziesiąte efy najczystszej mąki zaprawionej oliwą na ofiarę pokarmową i jeden *log* oliwy (Kpł 14,10)

³⁰⁴ Następnie kapłan brał jednego baranka i składał go na ofiarę przebłagalną za winę (aszam) razem z *logiem* oliwy i wykonywał nimi gest kołysania przed Panem (Kpł 14,12).

³⁰⁵ Por. Bik 2,4; 3,6; Suk 47b.

³⁰⁶ Hebr. *eimurim* oznacza zwykle inne części ofiary składane na ołtarzu lub poświęcone Świątyni. Tutaj mowa o tłustych kawałkach ofiary spalonych razem z tłuszczem na ołtarzu.

³⁰⁷ Hebr. *szalmei jachid*.

³⁰⁸ Hebr. *chaze* – ‘mostek’, nazywany też ‘mostkiem kołysania’ Kpł 7,30; 10,15.

³⁰⁹ Hebr. *szok* – ‘łopatka’, nazywana również ‘łopatką podniesienia’, por. Kpł 10,14-15.

³¹⁰ Gdyż tylko ofiary składane przez Izraelitów wymagały gestu kołysania.

³¹¹ Hebr. *sztei halechem*, por. Kpł 23,20.

³¹² Hebr. *sznei kiwsei aceret*, por. tamże.

³¹³ Mowa tu o sposobie dokonania gestu kołysania dwoma chlebami i dwoma barankami.

³¹⁴ W cztery strony.

³¹⁵ Hebr. *szeneemar* – dosł. ‘gdyż powiedziano’.

³¹⁶ Por. Wj 29,27.

³¹⁷ Ołtarza.

³¹⁸ Na zachodniej stronie ołtarza. Według Barafy w południowo-zachodnim rogu ołtarza.

³¹⁹ W tekście oryginalnym kodmot – ‘poprzedzają’.

³²⁰ Zgodnie z opisem rytuału ofiary kobiety podejrzanej o cudzołóstwo (*minchat kenaot* lub *minchat sota*), por. Lb 5,25.

³²¹ Hebr. *minchat haomer*, ofiara pokarmowa z pierwszych plonów składana 26 nisan. Tora określa również tę ofiarę jako *minchat bikurim* – ‘ofiara pokarmowa z pierwocin’, por. Kpł 2,14.

³²² Wspomniana wyżej *minchat sota*.

³²³ Por. Kpł 23,11; Lb 5,25.

2.4.7. Prawo dotyczące trzech rytów ofiarowania

Ta miszna wyjaśnia regułę rabiego Szimona dotyczącą trzech rytów ofiarowania: nałożenia rąk i dwóch rodzajów kołysania omówionych w poprzedniej lekcji, tzn. kołysania żywym zwierzęciem (dotyczy ofiary prześlągalnej za winę trędowatego oraz dwóch baranków składanych w Święto Tygodni) i kołysania ofiarą po jej zarżnięciu (dotyczy poświęconych części prywatnych ofiar pojednania oraz ich mostka i łopatki):

„Rabi Szimon mówi: Trzy rodzaje [ofiarowania] wymagają trzech rytów³²⁴, dwa dla każdego rodzaju [ofiarowania], ale nie trzeci³²⁵. A oto one³²⁶: prywatne krwawe ofiary pojednania³²⁷ oraz publiczne krwawe ofiary pojednania³²⁸ i ofiara prześlągalna za winę trędowatego³²⁹. Prywatne krwawe ofiary pojednania wymagają nałożenia rąk na żywe zwierzęta³³⁰ i kołysania zarżniętych³³¹, ale nie ma tu kołysania żywych zwierząt. Publiczne krwawe ofiary pojednania wymagają kołysania [zarówno] żywych jak i zarżniętych zwierząt³³², ale nie ma tu nakładania rąk³³³. Ofiara zaś prześlągalna za winę trędowatego wymaga nałożenia rąk³³⁴ i kołysania żywym zwierzęciem³³⁵, ale nie ma tu kołysania zarżniętych³³⁶”. (5,7)

2.4.8. Różnice pomiędzy ofiarą pokarmową przyrządzaną na patelni, a przygotowaną w rondlu

Ta miszna opisuje różnice pomiędzy ofiarą pokarmową przyrządzaną na patelni, a tą przygotowaną w rondlu:

„Jeśli³³⁷ ktoś powiedział³³⁸: Zobowiązuję się do [złożenia] ofiary pokarmowej z patelni, to nie złoży ofiary pokarmowej z rondla³³⁹ jeśli do [złożenia] ofiary pokarmowej z rondla, to nie złoży ofiary pokarmowej z patelni. Czym się różni ofiara pokarmowa z patelni od

³²⁴ Mowa tu o trzech rytach: 1) nałożeniu rąk, 2) kołysaniu żywym zwierzęciem, 3) kołysaniu mostkiem i łopatką.

³²⁵ Z powyższych trzech rytów tylko dwa odnoszą się do każdego rodzaju ofiarowania.

³²⁶ Te trzy rodzaje ofiarowania.

³²⁷ Hebr. ziwchei szalmei jachid, wymienione w poprzedniej lekcji.

³²⁸ Hebr. ziwchei szalmei cibur, także wspomniane w poprzedniej lekcji.

³²⁹ Hebr. aszam mecora, jw.

³³⁰ Nałożenia rąk na głowę czy łeb żywego zwierzęcia, por. Kpł 3,2.

³³¹ Kołysania części ofiar (eimurim) zarżniętych, w szczególności dotyczy to mostka i łopatki.

³³² Por. poprzednią misznę.

³³³ Arcykapłan nakładał ręce na głowę kozła w Dniu Pojednania (Kpł 16,21), a Sanhedryn na łeb wołu z powodu grzechu spowodowanego przez nieświadomość całego zgromadzenia (Kpł 4,15).

³³⁴ Wszystkie prywatne ofiary wymagały nałożenia rąk z wyjątkiem pierworodnych i dziesięciny ze zwierząt oraz ofiary paschalnej.

³³⁵ Por. poprzednią misznę.

³³⁶ Gdyż ofiara prześlągalna za winę trędowatego tego nie wymaga.

³³⁷ Ta miszna opisuje różnice pomiędzy ofiarą pokarmową przyrządzaną na patelni, a tą przygotowaną w rondlu.

³³⁸ W tekście oryginalnym charakterystyczne dla języka Miszny wyrażenie z użyciem imiesłowu: haomer – dosł. ‘mówiący’.

³³⁹ Dla wypełnienia obowiązku konieczna jest zgodność ofiary ze złożonym ślubowaniem.

ofiary pokarmowej z rondla? Tylko tym, że rondel ma pokrywkę, a patelnia nie ma pokrywki – to są słowa rabiego Jose Haglili³⁴⁰. Rabi Chananja³⁴¹ ben Gamliel mówi: Rondel jest głęboki, a produktu z niego są pulchne³⁴², patelnia zaś jest płytka, a produkty z niej są twarde³⁴³”. (5,8)

2.4.9. Pieczenie ofiar w kontekście zachowania właściwego rytuału

Ta miszna omawia sposoby pieczenia ofiar w kontekście zachowania właściwego rytuału:

„Jeśli ktoś powiedział: Zobowiązuję się do [złożenia ofiary pokarmowej] z pieca³⁴⁴, to nie złoży [ofiary] upieczonej w piecyku³⁴⁵ albo upieczonej na [gorących] płytach³⁴⁶ albo w paleniskach arabskich³⁴⁷. Rabi Jehuda mówi: Jeśli zechce, to może złożyć [ofiary pokarmową] upieczoną w piecyku³⁴⁸. [Jeśli ktoś powiedział:] Zobowiązuję się do [złożenia] pieczonej [ofiary pokarmowej], to nie może złożyć połowy z placków i połowy z podplomyków³⁴⁹. Rabi Szimon zezwala, ponieważ stanowiły jedną ofiarę³⁵⁰”. (5,9)

2.5. Możliwość wykupienia ofiar pokarmowych

Ta miszna rozważa zagadnienie wykupienia ofiar pokarmowych, ofiar z płynów, ofiar z ptaków oraz sprzętu liturgicznego:

„Jeśli ofiary pokarmowe lub ofiary z płynów stały się nieczyste, zanim zostały uświęcone

³⁴⁰ Rabi Jose Haglili utrzymuje, że produkty w rondlu przygotowuje się pod przykryciem, a na patelni bez przykrycia.

³⁴¹ Według Kodeksu Kaufmanna Nechemja.

³⁴² Do głębokiego rondla wlewa się dużo więcej oleju niż na patelnię, dlatego produkty z niego są miękkie.

³⁴³ Por. Kpł 2,5-7.

³⁴⁴ Hebr. tanur, por. Kpł 2,4.

³⁴⁵ Hebr. kupach Jastrow, s.624 wyjaśnia jako ‘mały piec’, który może pomieścić tylko jeden garnek, por. Szab 3,2; Kel 5,2.

³⁴⁶ Hebr. reafim (l.poj. raaf) Jastrow, s.1489 wyjaśnia jako ‘glazed tiles’ tu: ‘pieczone na gorących płytach’ grzanych w ogniu, na których następnie pieczono, por. Beic 47, Albeck V 77.

³⁴⁷ Hebr. jorot haarwiim. Mowa tu o beduińskim sposobie pieczenia w wykopanym w ziemi dole oblepionym gliną, por. Kel 5,10.

³⁴⁸ Halacha nie podziela opinii rabiego Jehudy.

³⁴⁹ Ofiara pokarmowa wymaga złożenia dziesięciu placków, por. Men 6,5. Dlatego ślubujący powinien raczej złożyć dziesięć placków albo dziesięć podplomyków.

³⁵⁰ Tora wymienia oba rodzaje, zarówno placki jak i podplomyki jako należące do tej samej kategorii ofiar pokarmowych z pieca, co potwierdza opinię rabiego Szimona. Halacha jednak jej nie podziela.

w naczyniu [liturgicznym], to można je wykupić³⁵¹. Jeśli [jednak] zostały [już] poświęcone w naczyniu to wykupić ich nie można³⁵². Nie można wykupić ptaków³⁵³, drewna³⁵⁴, kadzidła ani naczyń³⁵⁵ [liturgicznych], ponieważ zasada dotyczy tylko [ofiar z] ‘bydła’³⁵⁶’. (12,1)

Zakończenie

Z racji wymogów artykułu i obszerności materiału, jaki zawiera traktat Miszny *Menachot (Ofiary pokarmowe)*, wybrano tylko ważniejsze zagadnienia dotyczące przedstawionego tu tematu zilustrowane odpowiadającymi im przykładami z Miszny. Dla dopełnienia całości poniżej zaprezentowano wykaz uwzględniający także pozostałe zagadnienia. Podobny podział zawartości traktatu *Menachot* proponuje Dvora Weisberg, (Cohen 2022: 62).

Pierwsza część traktatu (1,1-3,4) omawia czynności, które unieważniają ofiarę pokarmową. Następnie tannaici rozważają relacje każdego składnika ofiary lub elementu czynności rytualnej w stosunku do innych (3,5-4,4). W niektórych przypadkach brak jednego elementu unieważnia całą ofiarę lub rytuał, w innych rytuał lub ofiara mogą być ważne bez konieczności skompletowania całości. Dalej traktat przedstawia przygotowanie i spożywanie ofiar pochodzących ze zboża (5,1-7,2). Rozdział ósmy omawia właściwe produkty rolne używane w Świątyni Jeruzolimskiej, a rozdział dziewiąty stosowane tam miary (materiałów sypkich i płynów). Rozdział dziesiąty opisuje rytuał ofiarowania pierwszego plonu z pierwszego snopa (*omer*) jęczmienia, który składano 16 *nisan* (Kpł 23,10nn; 2,14-16).

³⁵¹ Jeśli mąka i oliwa na ofiarę pokarmową lub wino na ofiarę z płynów stały się nieczyste przed włożeniem ich do naczynia liturgicznego, które je poświęcało, to mogą być wykupione za pieniądze, które stają się poświęcone. Nie mówi się w tym przypadku o świętości produktów, ponieważ są nieczyste na ofiarę, ale o świętości pieniędzy przeznaczonych na wykupienie tych produktów. Zanim produkty na ofiarę stały się nieczyste, nie wolno było ich wykupić, jeśli nawet nie włożono ich jeszcze do naczynia liturgicznego i nie zostały w nim poświęcone, ponieważ ołtarz nie pozbywa się tego, co jest zdadne do ofiarowania.

³⁵² Raz włożone do naczynia stawały się poświęcone i nie podlegały wykupieniu. W tej sytuacji powinny być spalone, jak każda ofiara, która uległa skalaniu.

³⁵³ Mowa tu o synogarlicach lub młodych gołębiach przeznaczonych na ofiarę, a przez to poświęconych, u których następnie stwierdzono wadę uniemożliwiającą złożenie ich na ołtarzu.

³⁵⁴ Służące do składania ofiar.

³⁵⁵ Kadzidła lub naczynia liturgiczne, które stały się nieczyste lub z jakiegoś powodu niezdatne.

³⁵⁶ W tekście oryginalnym występuje termin behema – dosł. ‘bydło’, co należy odnieść do wszelkich zwierząt składanych w ofierze jako zwierzę przeznaczone na ofiarę, u którego dopatrzone się wady, mogło być wykupione. Ta zasada nie dotyczy ptaków ani wyżej wymienionych materiałów i sprzętu liturgicznego. Przypomnijmy, że zwierzę na ofiarę powinno być bez skazy, na co wskazuje określenie *keduszat haguf* (dosł. ‘świętość ciała’) i jako takie było poświęcone, nie wolno było go wykupić, musiało być złożone na ołtarzu. Jeśli jednak dopatrzone się w nim wady, stawało się niezdatne na ofiarę i na jego miejsce podstawiano inne zwierzę, a tamto z wadą powinno być wykupione (Kpł 27, 11-13). Mędrcy powołując się na Kpł 27,27 odnoszą się do tej sytuacji dotyczącej bydła.

Rozdział jedenasty wyjaśnia reguły dotyczące przygotowania dwóch chlebów (*szte lechem*)³⁵⁷ i chlebów pokładnych (*lechem hapanim*)³⁵⁸. Ostatni rozdział traktatu *Menachot* skupia się na właściwym wypełnieniu ślubowania dotyczącego złożenia ofiary pokarmowej, a także rozważa możliwość wykupienia ofiar pokarmowych, ofiar z płynów, ofiar z ptaków oraz sprzętu liturgicznego.

Literatura

- Albeck, Ch. 2008. *Szisa Sidre Miszna* (hebr. Sześć Porządków *Miszny*). Jeruzalaim (Jerozolima): The Bialik Institute Jerusalem and Dvir Publishing House.
- Cohen Sh., Goldenberg R., Lapin H. (red.) 2022. *The Oxford Annotated Mishnah. A New Translation of the Mishnah. With Introductions and Notes*, Oxford: Oxford University Press.
- Danby, H. 2016. *The Mishnah. Translated from the Hebrew with Introduction and Explanatory notes*, Peabody, Massachusetts: Hendrickson Publishers Marketing, LLC.
- Jastrow, M. 1982. *A Dictionary of the Targumim, the Talmud Babli and Yerushalmi, and the Midrashic Literature*, New York: The Judaica Press.
- Kehati, P. 1994, vol. 1, 1995 vol. 2. *The Mishnah. A New Translation With a Commentary, Seder Kodashim*, Jerusalem: Maor Wallach Press.
- Kehati, P. 2003. תורה ומצוות, Jeruzalaim: Dfus Chemed.
- Koehler, L., Baumgartner, W. 1985. *Lexicon in Veteris Testamenti Libros*, Leiden: E. J. Brill.
- Marcinkowski, R. 2022. *Miszna: Nezikin (Szkody)*, Wstęp, przekład z języka hebrajskiego i opracowanie, Warszawa–Bellerive-sur-Allier 2022, Wydawnictwo DiG – Edition La Rama.
- Marcinkowski, R. 2016. *Miszna: Naszim (Kobiety)*, Wstęp, przekład z języka hebrajskiego i opracowanie, Warszawa–Bellerive-sur-Allier: Wydawnictwo DiG – Edition La Rama.
- Marcinkowski, R. (red.) 2014. *Miszna: Moed (Święto)*, Warszawa: Wydawnictwo DiG.
- Marcinkowski, R. (red.) 2013. *Miszna: Zeraim (Nasiona)*, Warszawa: Wydawnictwo DiG.
- Program komputerowy:
Hebrew Master Collection (Accordance 13).

³⁵⁷ Wyjaśnione na wstępie artykułu.

³⁵⁸ Jw.